

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Elina Nieminen & Antti Pätynen

”Me kaikki oltiin ihan eritaustasii, mut
jollain tavalla samantaustasii”

Kulttuurisensitiivisyys ja vertaisuuden merkitys moni-
kulttuurisessa lastenkodissa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

25.1.2021

Tekijä(t) Otsikko	Elina Nieminen & Antti Pätynen ”Me kaikki oltiin ihan eritaustasii, mut jollain tavalla samantaustasii” – Kulttuurisensitiivisyys ja vertaisuuden merkitys monikulttuurisessa lastenkodissa
Sivumäärä Aika	41 sivua + 1 liite 25.1.2021
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Ohjaaja(t)	Lehtori Katarina Groop Lehtori Miia Ojanen
<p>Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kartoittaa kulttuurisensitiivisyyden toteutumista ja vertaisuuden merkitystä lastenkodissa. Toteutimme opinnäytetyön yhteistyössä Monikulttuurinen Koti Ilojan kanssa. Iloja on lastensuojelun sijaishuollon ympärivuorokautinen yksikkö, joka on osa Yhteiset Lapsemme ry:n lapsi- ja perhepalveluja.</p> <p>Tutkimme aihetta asiakkaan näkökulmasta, sillä suurin osa aiemmista tutkimuksista käsitteli työntekijöiden kokemuksia. Tavoittemme oli tuottaa tietoa, jonka avulla Ilojan johto sekä työntekijät voivat reflektoida ja tarvittaessa kehittää toimintatapojaan. Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, ja tutkimusmenetelmänä käytimme teemahaastatteluja. Teemoitimme haastattelut kulttuurisensitiivisyyden ja vertaisuuden ympärille ja käytimme apunamme työn liitteenä olevaa haastattelurunkoa. Työtä varten haastattelimme kolmea Ilojan entistä asukasta. Nauhoitimme jokaisen haastattelun ja litteroimme ne tekstimuotoon tarkempaa analysointia varten.</p> <p>Jaoin haastatteluaineiston neljään eri teemaan: kulttuurisensitiivisyys, syntymäkulttuurin tukeminen, suomalaiseen kulttuuriin liittyminen sekä vertaisuuden merkitys. Haastatteluaineistosta kävi ilmi haastateltavien tyytyväisyys Ilojan työntekijöiden kulttuurisensitiivistä työtettä kohtaan. Tämän lisäksi vertaisuus koettiin merkityksellisenä asiana lastenkotiympäristössä. Aineistosta kävi ilmi, että Ilojassa on onnistuttu luomaan kodinomainen ilmapiiri ja erilaiset kulttuurit sekä niiden ominaispiirteet on otettu huomioon lastenkodin arjessa.</p> <p>Haastateltavat arvostivat erityisesti oman syntymäkulttuurin sekä äidinkielen ylläpitämisen tukemista. Heitä yhdisti jaettu kokemus erilaisuuden tunteesta lastenkodin ulkopuolisissa toimintaympäristöissä ja esiin nousikin lastenkodin ulkopuolisten asioiden, kuten esimerkiksi koulun valinnan, tärkeys. Lastenkodin monikulttuurisuuden lisäksi monikulttuurinen ympäristö koulussa koettiin merkityksellisenä asiana, sillä se mahdollisti samaa äidinkieltä puhuvien ja samasta kulttuuritaustasta tulevien ihmisten kohtaamisen. Tällaisessa ympäristössä lapset jakoivat kokemuksen maahanmuuttajataustasta, mikä teki heistä vertaisia keskenään. Aihetta maahanmuuttajataustan luoman vertaisuuden jatkotutkimukselle sosiaalialalla on, sillä vertaisuuden nähtiin lisäävän hyvinvointia sekä luovan yhdenvertaisuuden tunnetta. Myös erilaisten kulttuurien kohtaamisesta ja kulttuurisensitiivisyydestä kaivataan lisää tutkimustietoa, jotta sosiaalialan työntekijöiden kulttuurista kompetenssia voidaan parantaa.</p>	
Avainsanat	kulttuurisensitiivisyys, vertaisuus, monikulttuurisuus

Author(s) Title	Elina Nieminen & Antti Pätynen Cultural sensitivity and significance of peer support in a multicultural children's home
Number of Pages Date	41 pages + 1 appendice 25 th January 2021
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Instructor(s)	Katarina Groop, Lecturer Miia Ojanen, Lecturer
<p>The purpose of this thesis was to examine cultural sensitivity and the significance of peer support in a multicultural children's home. The thesis was executed in cooperation with Multicultural Home "Ilola". Ilola is a full-time child protection unit and a part of the child protection services provided by a Finnish national organization All our children (Yhteiset lapsemme ry).</p> <p>We wanted to examine the clients' point of view, as most of the past studies had been examining workers' perspectives. The goal was to provide information which the employees of Ilola could use to reflect on and improve their methods if needed. We used theme interviews as a research method to get qualitative information of the subject. The interviews were based on the themes of cultural sensitivity and the significance of peer support. The frame of the interviews is appended to the thesis. Three former residents of Ilola were interviewed for the thesis. The interviews were recorded and later transcribed into written form for in-depth analysis.</p> <p>We divided the results of the interviews using the following themes: cultural sensitivity, supporting the implementation of the native culture, involvement with the Finnish culture and peer support. The interviewees' satisfaction towards the cultural sensitivity of Ilola's employees emerged from the interview material. In addition, peer support was experienced as a significant matter in Ilola. It appears that Ilola has managed to create a home-like environment where different cultures and their features have been taken into account in everyday life.</p> <p>Supporting the utilization of the native culture and language was especially appreciated by the interviewees. The mutual experience of feeling "different" outside of the home environment united them. Interviewees pointed out that matters outside of the home environment, such as choosing a suitable school, play an important role. The multicultural environment of the school, in addition to the multiculturalism of home, was seen as a significant matter as it enabled meeting other people sharing the same cultural background and/or native language. In such environment the children shared the experience of having an immigrant background, which made them peers. There is a reason for further research of the topic of peer support stemming from immigration background in the field of social services because it was seen as a matter that increased well-being and created unity. Further data about the meeting of different cultures and cultural sensitivity is also needed in order to improve the cultural competence of people working in the field of social services.</p>	
Keywords	cultural sensitivity, peer, multiculturalism

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Lastensuojelu	3
2.1	Lapsen sijaishuolto	3
2.2	Maahanmuuttajat lastensuojelun asiakkaina	4
2.3	Maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kokemuksia lastensuojelusta	5
3	Maahanmuutto ja kulttuurien kohtaaminen	7
3.1	Monikulttuurisuus	7
3.2	Monikulttuurinen ohjaus	9
3.3	Kulttuurisensitiivisyys	10
3.4	Kulttuurisensitiivinen työote ja kulttuurinen kompetenssi	11
4	Vertaisuus	13
5	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	14
6	Opinnäytetyön toteuttaminen	16
6.1	Teemahaastattelu	17
6.2	Opinnäytetyön pätevyys ja luotettavuus	18
6.3	Haastattelutilanteet	19
6.4	Haastatteluaineiston analysointi	20
7	Tulokset	23
7.1	Kulttuurisensitiivisyys	23
7.2	Syntymäkulttuurin tukeminen	24
7.3	Suomalaiseen kulttuuriin liittyminen	26
7.4	Vertaisuuden merkitys	27
8	Johtopäätökset	29
8.1	Kulttuurien kohtaaminen	29
8.2	Vertaisuus	32
9	Pohdinta	34
	Lähteet	38
	Liitteet	
	Liite 1. Teemahaastattelun runko ja apukysymykset	

1 Johdanto

Maahanmuuttajien määrä on kasvanut Suomessa 1990-luvulta lähtien (Tilastokeskus n.d.) ja ennusteiden mukaan maahanmuuton pysyessä nykyisellä tasollaan vieraskielisen väestön määrä jatkaa kasvuaan tulevaisuudessa (Kuntaliitto 2020). Kasvun myötä maahanmuuttajien osuus myös sosiaalityön ja lastensuojelun palveluissa on lisääntynyt. Suomessa ei ole tilastoitu systemaattisesti lastensuojelun asiakkaiden määriä äidinkielen tai kansallisuuden perusteella. Kansainvälisellä tasolla tutkimukset kuitenkin osoittavat, että maahanmuuttajat ja etniset vähemmistöt ovat yliedustettuina lastensuojelun palveluissa. (Anis 2008: 14.) Tämä merkitsee kasvavaa tarvetta tuoreelle tutkimustiedolle ja kulttuurisensitiiviselle osaamiselle koko sosiaalityön kentällä.

Opinnäytetyömme keskittyy lastensuojelun sijaishuollon kontekstiin ja työelämäkumppanimme on Sipoossa toimiva Monikulttuurinen Koti Ilola. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa Ilolassa asuneiden lasten ja nuorten kokemuksia kulttuurisensitiivisyyden toteutumisesta lastensuojelun sijaishuollossa. Tarkoituksenamme on tuottaa työelämäkumppanillemme tietoa siitä, miten kulttuurien kohtaamisen sekä suomalaiseen yhteiskuntaan kiinnittymisen koetaan toteutuvan heidän toimintaympäristössään. Lisäksi tarkoituksena on selvittää, millainen merkitys vertaisuudella on monikulttuurisessa lastenkodissa. Vertaisuudella tarkoitamme lastenkodissa asuvien lasten maahanmuuttajataustan luomaa vertaisuutta. Tavoitteena on selvittää, miten lapset ja nuoret ovat kokeneet vertaisuuden ja Ilolan monikulttuurisen ympäristön. Haluamme työllämme tuoda näkyviin asiakkaiden näkökulmaa ja tätä kautta antaa työelämäkumppanillemme mahdollisuuksia kehittää toimintaansa tulevaisuudessa.

Pyrimme työssämme selvittämään kulttuurisensitiivisyyden toteutumista ja vertaisuuden merkitystä teemahaastattelujen avulla. Ennen haastattelujen tekemistä perehdyimme aiheemme teoriapohjaan sekä aiempaan tutkimustietoon ja tutustuimme teemahaastattelun periaatteisiin. Tämän pohjalta pyrimme suunnittelemaan mahdollisimman kattavat haastattelukysymykset. Haastattelemme kolmea Ilolasta jo itsenäistynyttä nuorta, toteuttaen kaikki haastattelut kasvokkain haastateltavan valitsemassa ympäristössä. Nauhoitamme jokaisen haastattelun ja puramme sen lopulta tekstimuotoon aineiston analysoimista varten. Käytämme tässä työssä tutkimustulosten havainnollistamiseen myös runsaasti haastateltavien sitaatteja. Teemme johtopäätökset teoriaan pohjautuen ja työn lo-

pussa pohdimme opinnäytetyön prosessia, hyödynnettävyyttä sekä mahdollisia kehittä-
misehdotuksia. Tuomme myös esille ehdotuksia jatkotutkimuksesta aiheeseemme liit-
tyen.

2 Lastensuojelu

Lastensuojelun on tarkoitus auttaa lapsen vanhempia tai huoltajia silloin, kun he tarvitsevat erityistä tukea lapsen kasvatustehtävässä. Vaikka ensisijainen kasvatusvastuu on huoltajilla, viranomaisten velvollisuus on olla tarvittaessa huoltajien tukena tässä tehtävässä. (Lastensuojelun käsikirja n.d.) Lastensuojelulain perimmäinen tarkoitus on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (Lastensuojelulaki 417/2007 §1).

Ehkäisevä lastensuojelu ei ole kaikissa tilanteissa riittävää ja silloin lastensuojelun viranomaiset auttavat perhettä lapsen kasvatustehtävässä. Lastensuojelun avohuollon palvelut ovat ensisijainen toimi, millä perhettä pyritään auttamaan. Avohuollon tukena voi olla esimerkiksi perhetyö, vertaisryhmätoiminta tai tukihenkilö. Mikäli lapsi on välittömässä vaarassa, tai muutoin kiireellisen sijoituksen tarpeessa, voidaan hänet sijoittaa myös kiireellisesti perheen ulkopuolelle. Jos avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä ja lapsen terveys tai kehitys on vaarassa, lapsi on otettava huostaan ja hänelle on järjestettävä sijaishuolto. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020.)

2.1 Lapsen sijaishuolto

Mikäli todetaan, että lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun ei toteudu, lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle. Lapsen sijoitus tehdään aina lapsen tarpeista käsin. Lapsi voidaan sijoittaa perhehoitoon, ammatilliseen perhekotiin, lastensuojelulaitokseen tai muuhun lapsen tarpeen mukaiseen hoitoon. Lastensuojelulaitoksia ovat esimerkiksi lastenkodit, koulukodit, vastaanottokodit ja nuorisokodit. (Lastensuojelun käsikirja n.d.)

Lastenkodeissa pyritään luomaan lapselle mahdollisimman kodinomainen ympäristö. Arki lastenkodeissa pyörii säännöllisen päivärytmin mukaan. Säännöllisyys ja rutiinit tuovat lapselle turvallisuuden tunnetta. Lastenkodissa panostetaan normaaliin arjen sujuvuuteen ja yksinkertaisiin asioihin kuten säännölliseen ruokailurytmiin, koulussa käymiseen, harrastuksiin, ulkoiluun ja riittävään yöuneen. Jo pelkästään näiden asioiden sujuminen voi olla huostaan otetulle lapselle iso muutos ja itsessään kuntouttava tekijä. Useissa laitoksissa lapselle on nimetty omaohjaaja(t), jotka ovat päävastuussa lapsen asioista. Omaohjaajan tehtävänä on muun muassa rakentaa lapsen arkea laitoksessa,

olla yhteydessä muihin lapsen asioista vastaaviin tahoihin kuten kouluun tai lapsen sosiaalityöntekijään sekä luoda lapsen kanssa tulevaisuuden tavoitteita. (Lastensuojelun käsikirja n.d.)

2.2 Maahanmuuttajat lastensuojelun asiakkaina

Maahanmuuttaja on yleiskäsite, jolla viitataan muualta Suomeen muuttaneisiin ihmisiin. Sillä viitataan yleensä henkilöihin, jotka ovat syntyneet ulkomailla (Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus 2020). Maahanmuuttajat ovat hyvin heterogeeninen ryhmä ihmisiä eri kansallisuuksista ja kulttuureista tulevia yksilöitä ja syitä maahanmuuttoon on monia erilaisia. Yhteistä heille on lähinnä ainoastaan maahanmuuttajuus käsitteenä; he ovat kaikki muuttaneet maasta toiseen, kukin omista syistään. (Lastensuojelun käsikirja n.d.)

Maahanmuuttajien sijoittumisesta suomalaisen lastensuojelun kentälle on tehty jonkin verran tutkimusta aiempina vuosina, mutta suurin osa tutkimuksista on tehty lastensuojelun työntekijöiden näkökulmasta. Ekholmin ja Katiskon (2012: 15) mukaan Helsingin Diakonissalaitoksella lapsi- ja perhetyön palvelualueen asiakkaista joka kolmannella oli monikulttuurinen tausta. Tämän perusteella voi todeta, että asiakkaat, joilla on monikulttuurinen tausta ovat selvästi ylliedustettuina, sillä esimerkiksi vuonna 2013 muita kuin suomen- tai ruotsinkielisiä perheitä oli Helsingissä yhteensä 19 % kaikista lapsiperheistä (Helsingin kaupunki 2013: 26). Lastensuojelun ammattilaisilta vaaditaan siis enenevässä määrin valmiuksia kohdata maahanmuuttajataustaisia asiakkaita ja keinoja ottaa monikulttuurisuus huomioon työssään.

Maahanmuuttajataustaiset lapset ja perheet ovat oikeutettuja samoihin lastensuojelun palveluihin kuin kantaväestöön kuuluvat (Lastensuojelun käsikirja 2020). Lastensuojelulaissa on huomioitu asiakkaiden maahanmuuttajatausta ja siihen liittyvät erityispiirteet. Lastensuojelulaki määrää, että lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota lapsen kielelliseen, kulttuuriseen ja uskonnolliseen taustaan. (Lastensuojelulaki 417/2007 §4). Lisäksi sijaishuoltoapaikan valinnassa nämä asiat tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon (Lastensuojelulaki 417/2007 §50).

Lapsille ja nuorille maasta toiseen muuttaminen ja uuteen maahan integroituminen on monissa tapauksissa verrattain helpompaa kuin aikuisille. Lapset kuitenkin kohtaavat uuteen maahan muuttaessaan monia haasteita, kuten uusi kieli, uudenlainen koulusysteemi ja uusien sosiaalisten verkostojen rakentaminen. Myös lapset ja nuoret maahan-

muuttajat saattavat joutua kohtaamaan ennakkoluuloja ja syrjintää muuton vaikutuksena. Yhä useammassa maahanmuuttajataustaisissa perheissä eletään myös köyhyysrajan alapuolella ja usein kyseessä on yksinhuoltajaperhe. Monilla perheillä on myös kokemuksia sodasta ja väkivallasta, mikä on riskitekijä lapsille ja nuorille. (Katisko 2013: 119.)

2.3 Maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kokemuksia lastensuojelusta

Vuonna 2013 julkaistiin teos *Empowering Social Work: Research and Practice* osana *Empowerment of Families with Children* -projektia. Marja Katisko esittelee teoksessa julkaistussa artikkelissaan ”Families of immigrant background as clients of child protection” tutkimusta, jonka tavoitteena oli selvittää maahanmuuttajataustaisten lasten, nuorten ja vanhempien kokemuksia suomalaisesta lastensuojelujärjestelmästä. Katisko toi ilmi artikkelissaan, että lastensuojelun palveluilla on elintärkeä rooli maahanmuuttajaperheen integroimisessa yhteiskuntaan. Tutkimuksessaan Katisko haastatteli keväällä 2012 seitsemää maahanmuuttajataustaista vanhempaa ja kuutta lasta. Keskeinen havainto oli, että lastensuojelu ja sen työntekijät näyttäytyivät haastatelluille hyvin virallisena tahona. Asiakkaat kokivat suuren emotionaalisen taakan lisäksi lastensuojelun asiakkuuden olevan työläs prosessi. Lastensuojelutyön suunnitelmallisuus ei myöskään näyttäytynyt asiakkaille selkeänä. (Katisko 2013: 121–129).

Myös Merja Anis (2008) on tutkinut asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia suomalaisessa lastensuojelussa. Anis tuotti tutkimuksessaan tietoa maahanmuuttajia koskevista erityiskysymyksistä suomalaisen lastensuojelun kentällä. Hän pyrki selvittämään, kuinka maahanmuuttajien erityisyys joko tuotetaan tai ollaan tuottamatta toimijoiden puheissa ja miten monikulttuurisuuteen liittyvistä teemoista keskustellaan suomalaisessa lastensuojelussa. Yksi hänen kysymyksistään koski myös sitä, miten maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret puhuivat kokemuksistaan lastensuojelussa ja suomalaisessa yhteiskunnassa. (Anis 2008: 16.)

Aniksen (2008) tutkimus koostui lastensuojelun asiakaskeskusteluista ja niiden jälkeen tehdyistä haastatteluista. Keskusteluaineistoa kerättiin yhdessätoista asiakastilanteesta ja haastatteluja oli kaiken kaikkiaan 36. Anis käsittelee tutkimustuloksissaan sosiaalityöntekijöiden tulkintoja maahanmuuttajasosiaalityöstä. Tuloksista ilmenee, että työntekijät eivät ole saaneet monikulttuurisuusopintoja tai täydennyskoulutusta aiheesta, vaan

maahanmuuttajasosiaalityö kohdattiin, kuten mikä tahansa muukin sosiaalityö. Työntekijöiden kokemukset ja asenteet kuitenkin väkisinkin muovaavat sosiaalityöntekijöiden toimintaa maahanmuuttaja-asiakkaiden kanssa. Monista vastauksista nousi esiin asiakkaan osallistamisen tärkeys, joka omalta osaltaan tukee tasa-arvon toteutumista. Kulttuurisensitiivisen työtteen lisäksi osallisuuden mahdollistaminen on hyvin tärkeää maahanmuuttajasosiaalityössä. (Anis 2008, 86–87.)

Anis tuo esiin tutkimuksessaan ristiriidan, jota maahanmuuttajalapsi saattaa kokea yrittäessään sopeutua kahteen eri kulttuuriin. Toisaalta vanhempien kulttuuri voi vahvistaa identiteettiä ja olla lapselle voimavara, mutta samaan aikaan se voi olla myös velvoittavaa ja raskasta. On tärkeää kuunnella lapsen omia mielipiteitä ja toiveita, jotta hän kokee tulleensa kuulluksi ja saa itse tehdä omat valintansa. Lasta täytyy tukea hänen etsiessään omaa identiteettiään ja lastensuojelun työntekijöiden on tärkeää tiedostaa, että maahanmuuttajataustaisella lapsella kahden eri kulttuurin edustajana oman identiteetin löytäminen voi olla haastavaa. Työntekijöillä tulisi olla valmiuksia arvioida lapsen perheen ja yhteisön tuen merkitystä lapsen hyvinvoinnille ja kulttuurisen identiteetin löytämiselle. (Anis 2008, 96–97.)

3 Maahanmuutto ja kulttuurien kohtaaminen

Lisääntyneen maahanmuuton mukanaan tuoma kulttuurien kohtaaminen on viime vuosina ollut keskeinen aihe suomalaisen politiikan diskurssissa sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa. Suomalainen ja eurooppalainen maahanmuuttopolitiikka sekä maahanmuuttajiin suhtautuminen on herättänyt runsaasti erilaisia näkemyksiä, mikä on ajoittain jakanut kansaa melko selkeästi. Suomessa ei ole pitkää historiaa suuren mittakaavan yhteiskunnallisesta monikulttuurisuudesta, ja verrattain uudenlainen ilmiö on herättänyt uteliaisuutta, epäluuloa ja vahvoja mielipiteitä. Laajamittainen maahanmuutto on maassamme suhteellisen uusi asia ja esimerkiksi vielä noin kolmekymmentä vuotta sitten, 1990-luvun alussa, ulkomaalaistaustaisten ihmisten määrä Suomessa oli alle 50 000 (Tilastokeskus n.d.).

Ulkomaalaistaustaisuus on tässä kontekstissa käsite, joka on tärkeä avata ja ymmärtää. Tilastokeskuksen virallisen määritelmän mukaan suomalaistaustaisia ovat kaikki ne henkilöt, joilla vähintään toinen vanhemmista on syntynyt Suomessa. Ulkomaalaistaustaisia ovat puolestaan ne henkilöt, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Vuonna 2019 Suomessa asui 423 494 ulkomaalaistaustaista ihmistä. Näistä ihmisistä 351 721 (83 %) olivat ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisia, eli heidän syntymämaansa on muu kuin Suomi. Toisen polven ulkomaalaistaustaisia, eli Suomessa syntyneitä, oli puolestaan 71 773 (17 %). (Tilastokeskus n.d.) Ero aiemmin mainittuun 30 vuoden takaiseen tilanteeseen on siis selkeä. Suunnan ennustetaan jatkuvan samanlaisena ja esimerkiksi Kuntaliiton selvityksessä (2020) kerrotaan, että maahanmuuton pysyessä vähintään nykyisellä tasolla tulee vieraskielisen väestön määrä yli kaksinkertaistumaan vuoteen 2040 mennessä (Kuntaliitto 2020). Tämä kehityssuunta heijastuu laajemmasta mittakaavasta, sillä maailmassa on meneillään toisen maailmansodan jälkeisen ajan suurin pakolaiskriisi. Kriisi vaikuttaa väistämättä myös Suomeen, sillä Suomi noudattaa Euroopan Unionin yhteistä maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaa. (Sisäministeriö n.d.)

3.1 Monikulttuurisuus

Monikulttuurisuus on työmme keskeinen kattokäsite, jonka alle moni muu työssämme käyttämä käsite voidaan linkittää. Aiemmin mainittu maahanmuuttajien määrän selkeä lisääntyminen viimeisten 30 vuoden aikana on tuonut monikulttuurisuuden keskeiseksi aiheeksi myös suomalaisen yhteiskunnan diskurssissa. On kuitenkin otettava huomioon,

ettei monikulttuurisuuden käsite ole näin yksiselitteinen, eikä monikulttuurisuus suinkaan ole yksistään lisääntyneen maahanmuuton tulos. Käsitteenä monikulttuurisuus on laaja ja hieman hankalakäyttöinen. Arkikielessä sillä viitataan erilaisista etnisistä kulttuureista tulevien ihmisten elämiseen rinnakkain samassa yhteiskunnassa. Kulttuuri-käsite on kuitenkin hieman ongelmallinen eikä sitä tule kytkeä pelkästään etniseen taustaan. Yhteiskunnissa elää rinnakkain uskonnollisia, sukupuolisia, poliittisia ja aatteellisia kulttuureja. (Forsander 2001: 44–45.) Näin ollen monikulttuurisuudella voidaan viitata muuhunkin kuin erilaisiin etnisiin taustoihin, kuten vaikka saman yhteiskunnan sisällä esiintyviin eriäviin arvoihin.

Monikulttuurisuus-käsitteen ongelmallisuutta sosiaalialan viitekehyksessä korostaa Honkasalon ja Souton (2007) kritiikki siitä, kuinka monikulttuurisuus on käsitetty ainoastaan lisääntyneen maahanmuuton tulokseksi. Monikulttuurisuutta tulisikin siis tarkastella laajemmassa mittakaavassa kuin pelkästään tämän ilmiön kehityskulun kannalta. Esimerkiksi Suomen kansalliset vähemmistöt, kuten saamelaiset ja romanit, ovat olleet osana suomalaista yhteiskuntaelämää jo huomattavasti pidempään kuin monikulttuurisuus yleisessä kielenkäytössä. Honkasalo ja Souto kertovatkin artikkelissaan tehneensä tietoisien valinnan käyttää nimitystä ”monikulttuurinen nuorisotyö” maahanmuuttajanuorisotyön sijasta korostaakseen sitä, että maahanmuuttajatyö on vain osa monikulttuurisen nuorisotyön kokonaisuutta. Honkasalo ja Souto (2007) huomauttavat myös, että suomalaista poliittista keskustelua monikulttuurisuudesta leimaa ihmisryhmien lokeroiminen. Kulttuurisen tietämyksen lisäämistä korostetaan, jotta vähemmistöryhmiä ja niiden jäseniä ymmärrettäisiin paremmin. Tämä johtaa kuitenkin herkästi yksilöllisten erojen unohtamiseen ja stereotypisointiin. Monikulttuurisuuteen liittyvät haasteet yksinkertaistetaan näin maahanmuuttajien kulttuurikysymykseksi, joka johtaa usein siihen, että vähemmistöjen edustajat nähdään kulttuuriensa vankeina. Valtaväestön toiminta saatetaan nähdä ”kulttuurittomana” ja oikeutettuna, kun taas yksittäisten vähemmistön edustajien toiminta leimataan herkästi heidän kulttuurinsa ominaispiirteeksi. (Honkasalo & Souto 2007: 115–117.)

Monikulttuurisuus on siis laaja käsite, jota käytettäessä tulisi aina perustella ja avata sitä, mitä sillä kyseisessä asiayhteydessä tarkoitetaan. Käsitteen tahaton tai tahallinen yksinkertaistaminen voi helposti vääristää mielikuvia sekä johtopäätöksiä. Tämän opinnäytetyön kontekstissa, lastenkotiympäristössä, monikulttuurisuus on mitä suurimmissa määrin nimenomaan eri puolilta Suomeen muuttaneiden ihmisten yhdessä luoma ja aikaan-

saama tila. Käsittelemme monikulttuurisuutta monen eri lähtökulttuurin yhteisvaikutuksesta syntyneenä tilana ja yhteiskunnan etnisenä diversiteettinä. Korostamme kuitenkin jokaisen työtä varten haastatellun ihmisen yksilöllisyyttä ja sitä, ettei yksittäisen ihmisen toiminnasta tai kokemuksista voi tehdä kokonaista kulttuurista ryhmää koskevia oletuksia tai yleistyksiä.

3.2 Monikulttuurinen ohjaus

Sosiaalialan työssä puhutaan monikulttuurisesta ohjauksesta, kun ohjaaja ja ohjattava tulevat eri kulttuureista tai etnisestä ryhmästä tai kun heillä ei ole sama äidinkieli. Monikulttuurisessa kohtaamisessa korostuu omien ennakkoluulojen ja asenteiden tiedostaminen. Monikulttuurisen ohjauksen kulmakivenä on ymmärtää ja ottaa huomioon kulttuuristen erojen merkitys kohtaamistilanteissa. Monikulttuurinen ohjaus voidaan jakaa kahteen pääsuuntaukseen: universaaliin ja kulttuurispesifiin suuntaukseen. Universaali suuntaus korostaa kulttuurien yhtäläisyyttä ja samanarvoisuutta. Tausta-ajatuksena on, että kaikessa ohjauksessa on lähtökohtaisesti monikulttuurisuutta ja olennaista onkin ottaa huomioon yksilölliset erot. Kulttuurispesifi suuntaus painottaa yksilöä oman ryhmänsä, kuten etnisen yhteisönsä jäsenenä. Nämä näkökulmat voidaan kuitenkin yhdistää toisiaan täydentävinä näkökulmina kulttuuriseen ohjaukseen. (Puukari & Korhonen 2013: 33–36.)

Honkasalo ja Souto (2007) käsittelevät artikkelissaan monikulttuurista nuorisotyötä. He toteavat, että monikulttuurinen nuorisotyö on liiaksi suomalaisten työntekijöiden hallinnoimaa ja että suunnitteluun ja toteutukseen tulisi ottaa mukaan enemmän erilaisista taustoista tulevia ihmisiä. Tätä perustellaan sillä, että maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden motivaatio ja luottamus palveluja kohtaan kasvaa, jos nuorisotoiminnassa on mukana eri taustoista tulevia ihmisiä. Myös työyhteisön kannalta eritaustaisten ihmisten läsnäolo on hyödyllinen asia, sillä se edesauttaa työyhteisön monikulttuurista osaamista. Nuorisotyön kontekstissa monikulttuurinen osaaminen edellyttää esimerkiksi sitä, että nuorten erilaisille arvoille ja elämäntavoille annetaan tilaa, eikä heidän elämänsä pyritä asettamaan yhteen muottiin. (Honkasalo & Souto 2007: 131.) Lastensuojelu on suurilta osin nuorisotyötä, joten nämä samat ajatukset sovellettavissa myös lastensuojelutyön kontekstiin, sillä tarkastelemme työssämme maahanmuuttajataustaisia nuoria.

3.3 Kulttuurisensitiivisyys

Sosiaalialan työtä tekevät kohtaavat jatkuvasti työssään monikulttuurisuutta ja on tärkeää, että työntekijällä on taitoa kohdata erilaisuutta. Sosiaalialan työtä maahan muuttaneiden kanssa tekevän tulee ottaa työssään huomioon kulttuurieroja, maahanmuuttajuuteen elämäntilanteena liittyvää erityisyyttä, taustaan liittyviä asioita (esimerkiksi pakolaisten traumat) ja esimerkiksi eroja siinä, miten sosiaalialan ammattilaisen apuun suhtaudutaan. Aiemmin mainittuun monikulttuuriseen osaamiseen liittyy keskeisesti kulttuurisensitiivisyyden käsite sekä kulttuurisensitiivinen työote.

Kulttuurisensitiiviseen kohtaamiseen liittyy olennaisena osana tietoisuus omista kulttuurisista lähtökohdista sekä tietoisuus omista ennakkoluuloista eri kulttuureita kohtaan. Tämän vuoksi sosiaalialan työtä tekevän on erityisen tärkeää pyrkiä refleктоimaan omaa toimintaansa ja näin tiedostaa omia ennakkoluuloja sekä huomioida niiden vaikutus omaan toimintaan. Nämä asiat voivat vaikuttaa hyvin vahvasti kohtaamiseen ja saamme kohdata ihmisen vain tietyn kulttuurin edustajana emmekä yksilönä. (Hannonen n.d.) Ennakkoluuloja syntyy kaikille ihmisille ja ne voivat olla sekä tiedostettuja että tiedostamattomia. Sosiaalialan työtä tekevän on erityisen tärkeää pyrkiä refleктоimaan omaa toimintaansa ja tiedostaa omia ennakkoluulojaan sekä huomioida niiden vaikutus omaan toimintaansa. Kulttuurisensitiivisyyteen kuuluu olennaisena osana myös se, ettei oleita kaiken johtuvan kulttuurisista eroista. On tärkeää kohdata yksilö yksilönä ja muistaa, että esimerkiksi maahanmuuttajuus elämäntilanteena vaikuttaa myös ihmisen ajattelutapaan ja kokemuksiin. Kaikkia asioita ei voi laittaa kulttuurin alle tai siitä johtuviksi. Tämän vuoksi kulttuurin tuntemus sosiaalialan työssä on erityisen tärkeää, jotta voidaan erottaa mitkä asiat liittyvät kulttuuriin ja mitkä esimerkiksi asiakkaan yksilölliseen tilanteeseen. (Jäppinen & Hurtig 2007: 147.)

Kulttuurisensitiivisyyteen voi liittää käsitteen kulttuurisesta ymmärryksestä (cultural awareness), millä tarkoitetaan erilaisuuden hyväksymistä (Heikkilä 2011). Kulttuurinen sensitiivisyys tai ymmärrys ei kuitenkaan tarkoita kaiken hyväksymistä kulttuurin varjolla tai ihmisten tarkastelua vain kulttuurinsa edustajana. Avainasemassa on tietoisuus ja herkkyys erojen mahdollisuudelle. Sari Näre (2007) kuvaa artikkelissaan kulttuurien välisen vuoropuhelun tärkeyttä kulttuurisensitiivisyyden toteutumisessa. Tämän kuvauksen mukaan kulttuurisensitiivisyys voidaan nähdä pyrkimyksenä tunnistaa ja kunnioittaa toisen kulttuurin omasta kulttuurista poikkeavia piirteitä. Sosiaalialan työtä tekevän tulisi pyrkiä ymmärrykseen dialogin, kulttuurien välisen vuoropuhelun, kautta. (Näre 2007: 543–544.)

3.4 Kulttuurisensitiivinen työote ja kulttuurinen kompetenssi

Kulttuurisensitiivisyys tarkoittaa eri kulttuurien ominaispiirteiden tunnistamista ja kunnioittamista. Työelämässä kulttuurisensitiivinen työote tarkoittaa kulttuurisesti kunnioittavia vuorovaikutustaitoja ja arvostavaa sanallista ja sanatonta kohtaamista sekä viestintää niin, että sekä ammattilaisella että asiakkaalla on oikeus oman kulttuurinsa ilmaisuun ja sen kanssa hyväksytyksi ja kuulluksi tulemiseen. Kulttuurisensitiivisellä työotteella toimiva ammattilainen on halukas ja herkkä ymmärtämään eri taustoista tulevia ihmisiä ja ottaa huomioon, että maahan muuttaneet ihmiset saattavat tarvita palveluissa tavanomaista kokonaisvaltaisempaa lähestymistapaa, enemmän tukea sekä totuttua enemmän ohjausta. (Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus 2020.)

Kulttuurisensitiivinen työote on tänä päivänä sosiaalialan työssä ensisijaisen tärkeää, sillä ammattilaiset kohtaavat enenevässä määrin työssään tilanteita, joissa sensitiivisyyttä ja ymmärrystä monikulttuurisuudesta tarvitaan kulttuurienvälisessä vuorovaikutuksessa (Forsman, Heinonen, Laakso & Metteri 2016: 27). Kulttuurisensitiivistä työotetta voi toteuttaa vain, jos työntekijän kulttuurinen kompetenssi on vaaditulla tasolla. Kulttuurisella kompetenssilla tarkoitetaan kulttuurisesti erilaisten ihmisten kohtaamiseen tarvittavia kykyjä ja taitoja, kuten kykyä kunnioittaa ja arvostaa vieraiden kulttuurien uskomuksia, vuorovaikutustapoja, asenteita ja käyttäytymistä. Kulttuurisesti kompetentti työntekijä pyrkii kompromisseihin konfliktitilanteissa, eikä tuomitse toisesta kulttuurista tulevan ihmisen käsityksiä, vaikka ne eroaisivat omista. On myös tärkeää ymmärtää oma kulttuurinen taustansa ja kyetä sijoittamaan omat näkemyksensä kulttuuriseen viitekehukseen. (Kaunio n.d.)

Kulttuuriseen kompetenssiin voidaan liittää myös käsite monikulttuurisesta osaamisesta, jonka keskiössä on itsensä tunteminen. Sosiaalialan työntekijän on ymmärrettävä oman kulttuurinsa lähtökohdat sekä miten oma elämänhistoria muovaa ajattelutapoja. Vasta kun työntekijä tuntee itsensä ja ymmärtää omien lähtökohtiensa vaikutuksen asenteeseen ja ajatusmaailmaansa, on hänen mahdollista syvällisemmin oppia ymmärtämään muista kulttuuriympäristöistä tulevia ihmisiä. (Puukari & Korhonen 2013: 36.) Kulttuurinen kompetenssi on kuitenkin saanut osakseen myös kritiikkiä. Esimerkiksi Gordon Pon esittää artikkelissaan (2009), että työotteen mukauttaminen asiakkaan kulttuurisen alkuperän mukaan luo uudenlaista rasismia. Tietyn kulttuurin nostaminen erityisasemaan voi toiseuttaa asiakasta lokeroiden tämän normaalista poikkeavan tai ”epätyypillisen” kult-

tuurin edustajaksi. (Pon 2009: 59–60.) Kriittinen näkemys kulttuurista kompetenssia kohtaan korostaa sitä, että työntekijän tulee monikulttuurisessa työssä käyttää samaa itse-reflektiota, sensitiivisyyttä ja eettistä perustaa kuin kaikkien muidenkin asiakkaiden kanssa työskenneltäessä (Forsman, Heinonen, Laakso & Metteri 2016: 28).

Kulttuurinen kompetenssi ja kulttuurisensitiivinen työote limittyvät käsitteinä toisiinsa, mutta näemme käsitteiden välisen suhteen siten, että kulttuurinen kompetenssi on ihmisen kehitettävissä oleva ominaisuus, jonka avulla on mahdollista toteuttaa kulttuurisensitiivistä työtettä. Kulttuurista kompetenssia voi pitää laajana makrotason käsitteenä, kun taas kulttuurisensitiivinen työote on työelämässä toteutuva tai toteutumaton sosiaalialan ammattilaisen työkalu, eli kulttuurisen kompetenssin alle sijoittuva mikrotason käsite. Kulttuurisen kompetenssin kartuttaminen ja kulttuurisensitiivisen työotteen valjastaminen on pitkä prosessi. Sosiaalialan työntekijänä on tärkeää olla herkkänä uuden oppimiselle kulttuurienvälisessä vuorovaikutuksessa, sillä kartutettu uusi tieto on aina tarpeen kulttuurisen kompetenssin sekä kulttuurisensitiivisen työotteen kehittämisessä.

4 Vertaisuus

Tutkimuksemme yksi painopisteistä on vertaisuuden käsite. Vertaisuus on yksinkertaistettuna sitä, että joukko ihmisiä jakaa samanlaisia kokemuksia keskenään ja omaksuu samanlaisia rooleja. Vertaisuuteen liittyy ajatus siitä, että samanlaisia asioita kokeneet ihmiset omaavat kokemukseen perustuvaa asiantuntemusta, jota kellään muulla ei voi olla. Vertaisen osaaminen ja tieto perustuu omakohtaiseen kokemukseen jostakin erityisestä elämäntilanteesta. (Karnell & Laimio 2010: 13–16.) Vertaisuutta voidaan ajatella ihmisten välisenä suhteena. Keskinäisen asiantuntijuuden lisäksi vertaisuus on parhaimmillaan yhdenvertaisuuden synnyttämä voimavara. (Mikkonen & Saarinen 2018: 20–21.)

Vertaisuus-, vertaistuki- ja vertaistoimintakäsitteitä käytetään usein ilmaisemaan samaa asiaa. Vertaistoiminnan käsitteen voi kuitenkin mieltää kattokäsitteeksi, sillä siihen sisältyy kaikki vertaistukeen liittyvä toiminta. (Mikkonen & Saarinen 2018: 20.) Vertaistoiminnan käsite tuli Suomeen 1990-luvun puolivälissä. Vertaistoiminta tarjosi sosiaali- ja terveyspalveluiden kirjoon sellaisen auttamisen muodon, mihin muut tahot eivät pystyneet. Vertaistoiminnan keskiössä on kokemuksellinen asiantuntijuus. Vertaistukitoimintaan osallistuminen edellyttää asiakkaalta aktiivista valintaa ja toivetta hyvinvoinnin lisääntymisestä. (Karnell & Laimio 2010: 12.) Vertaisuus on monien tutkimusten mukaan merkittävä kokemus asiakkaalle. Vertaistuen arvo perustuu molemminpuoliseen ymmärrykseen, jossa kertoja ja kuulija jakavat samoja kokemuksia ja syvä ymmärretyksi tulemisen tunne on voimaannuttavaa. (Terveyskylä 2020.)

Ryhmään kuuluminen on ihmisen perustarve ja tähän tarpeeseen perustuu myös vertaistukitoiminta. Yhteisöllisyyden kautta ihminen kokee kuuluvansa johonkin ja olevansa osa jotakin, mikä voi olla yksilölle merkityksellistä. (Mikkonen & Saarinen 2018: 74–75.) Tämä voi parhaimmillaan toimia tekijänä syrjäytymistä vastaan (Nyyti ry n.d.). Enimmäkseen vapaaehtoinen yhdessäolo muodostaa yhteisön. Todellinen yhteisöllisyyden tunne muodostuu sosiaalisista suhteista, vuorovaikutuksen ja välittämisen kautta. Vertaisten ryhmät saattavat kuitenkin syntyä myös olosuhteiden pakosta, jolloin ryhmässä oleminen ei enää ole vapaaehtoista. Mikäli ryhmä sitoo yksilöä liikaa, voi ryhmässä oleminen tuntua myös kielteiseltä. Parhaimmillaan kuitenkin vertaistukea voi tarkastella hyvinvointia luovana tekijänä, vertaistuen ja yhteisöllisyyden tyydyttäessä ihmisen perustarpeita. (Mikkonen & Saarinen 2018: 75–76.)

5 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyöprosessin alussa päätimme yhdistää omat henkilökohtaiset intressimme yhdeksi tutkimusaiheeksi. Näin ollen työmme hahmottui maahanmuuttajatyön sekä lastensuojelun näkökulmien ympärille ja monikulttuurisesta lastensuojelutyöstä muotoutui työmme viitekehys. Tämän pohjalta lähdimme etsimään työllemme yhteistyötahoa, ja saimme työelämäkumppaniksemme Iolan monikulttuurisen lastenkodin. Työelämäkumppanin löydettyämme alkoivat tutkimuskysymyksemme rakentumaan omien mielenkiinnon kohteidemme lisäksi myös heidän toiveidensa ja tarpeidensa ympärille. Keskeiseen osaan nousivat kartoittavat kysymykset (kuten ”miten?” ja ”minkälainen?”). Hirsjärvi ym. (2008: 134–135) jakaa tutkimuksen tarkoituksen neljän eri piirteen kautta: kartoitettava, kuvaileva, selittävä ja ennustava tutkimus. Kartoittava ote löytää uusia ilmiöitä ja näkökulmia sekä kehittää hypoteeseja.

Lastenkodin johdon kanssa keskustellessa opinnäytetyömme tarkoitukseksi muotoutui kartoittaa, miten kulttuurisensitiivisyys on toteutunut lastenkodissa sekä selvittää, minkälainen merkitys vertaisuudella on ollut lastenkodin entisille asukkaille. Päädyimme tekemään laadullisen tutkimuksen käyttäen teemahaastattelua aineistonkeruumenetelmänä. Tutkimuskysymyksemme muotoutuivat kulttuurisensitiivisyyden ja vertaisuuden teemojen ympärille:

1. Miten kulttuurisensitiivisyys toteutuu lastenkodissa?
 - Miten syntymäkulttuuriin sekä valtakulttuuriin liittymistä tuetaan lastenkodissa?
2. Minkälainen merkitys vertaisuudella on lastenkodin asukkaille?

Keräämme tietoa siitä, miten eri kulttuurit kohtaavat lastenkodin toimintaympäristössä. Huomiomme kiinnittyy kulttuurien välisen kohtaamisen lisäksi erityisesti suomalaiseen kulttuuriin liittymiseen sekä syntymäkulttuurin tukemiseen. Haluamme selvittää, millaisia valmiuksia lastenkoti tarjoaa asukkaille suomalaisessa yhteiskunnassa toimimiseen, sekä miten lastenkodissa tuetaan lapsen tai nuoren syntymäkulttuurin toteuttamista. Tavoittemme on, että opinnäytetyömme antaa henkilöstölle ja johdolle tietoa siitä, miten kulttuurisensitiivisyys lastenkodissa toteutuu asukkaiden näkökulmasta. Asukkaiden toiveita ja tarpeita kartoittamalla pyrimme tarjoamaan henkilöstölle ja johdolle tietoa, jonka avulla he pystyvät kehittämään omia toimintatapojaan.

Kulttuurisensitiivisyyden ja siihen liittyvien teemojen lisäksi työssämme keskeisessä osassa on vertaisuuden käsite ja sen merkitys lastenkotiympäristössä. Opinnäytetyömme viitekehyksessä lastenkodin lapset ovat vertaisia keskenään, sillä jokaisella asukkaalla on maahanmuuttajatausta. Lastenkodin asukkaat ovat vertaisia myös sen suhteen, että heidät kaikki on sijoitettu lastensuojelulaitokseen. Tässä työssä keskitymme kuitenkin enemmän maahanmuuttajataustan luomaan vertaisuuteen. Monikulttuurisessa lastenkodissa erilaisten taustojen kirjo on suuri ja on mahdollista, että lastenkodin lapset elävät kahden tai useamman kulttuurin ristipaineessa. Pyrimme selvittämään, miten lapset kokevat vertaisuuden lastenkodissa ja hyödyntävätkö he sitä jakamalla kokemuksiaan ja ajatuksiaan muiden lastenkodin asukkaiden kanssa. On kuitenkin otettava huomioon, että vaikka työssämme lastenkodin asukkaat ovat vertaisia keskenään, ei kyse ole organisoidusta vertaistoiminnasta. Vertaisuus käsitteenä on tästä huolimatta opinnäytetyömme kannalta merkittävä ja tärkeä, sillä pyrimme selvittämään miten lapset kokevat vertaisuuden ja ovatko he esimerkiksi hyötäneet siitä jotenkin lastenkodissa asuessaan.

6 Opinnäytetyön toteuttaminen

Toteutimme opinnäytetyömme yhteistyössä Monikulttuurinen Koti Ilolan kanssa. Koti Ilola on vuodesta 1999 asti Sipoossa toiminut lastensuojelun sijaishuollon yksikkö, joka on osa Yhteiset Lapsemme ry:n lapsi- ja perhepalveluita. Koti Ilola tarjoaa asukkailleen kasvuympäristön, jossa huomioidaan lasten kulttuuritaustat ja tuetaan kasvua osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Kodin arjessa on vahvasti läsnä monikulttuurisuus ja osalla työntekijöistä on itselläänkin kokemusta maahanmuutosta. (Monikulttuurinen Koti Ilola n.d.)

Mahdollisimman spesifiä tietoa tavoiteltaessa on hyvä käyttää kvalitatiivista, eli laadullista tutkimusmenetelmää. Tämä tarkoittaa sitä, että haastateltavien joukko on pieni, mutta jokaiselta haastateltavalta pyritään saamaan opinnäytetyön kannalta tarpeeksi syväluotaavaa tietoa aiheesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositetaan ihmistä tiedon keruun instrumenttina, mikä tarkoittaa, että tutkija kerää tiedon omien havaintojensa ja keskustelujen perusteella. Kvalitatiivisen tutkimuksen työkaluina käytetään laadullisia metodeja, kuten teemahaastattelua, osallistuvaa havainnointia tai ryhmähaastattelua, aineiston hankinnassa. Näin saadaan tutkittavien ääni kuuluviin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007: 160.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa päämääränä on nimenomaan ymmärtää tutkimuskohdetta. Kohteita on tämän vuoksi melko pieni joukko, jotta mahdollisuus ymmärrykseen säilyy. Tiedonkeruumenetelmäksi valikoitui haastattelu juuri sen vuoksi, että haluamme tutkimuksessamme tuoda asiakkaan äänen kuuluviin ja tuoda tätä kautta ajankohtaista ja aiemmin melko vähän tutkittua näkökulmaa aiheeseen.

Koimme haastattelut parhaana ja tehokkaimpana tapana kerätä tietoa, sillä haastattelun kautta tutkittavan asiakasryhmän edustajat saivat melko vapaata sanaa käyttäen tuoda ilmi omia kokemuksiaan. Lisäksi omakohtaiset kokemukset ovat aitoja, itse koettuja asioita. Kasvokkain tapahtuva haastattelutilanne antaa tilaa myös eleille, joiden merkitystä ei tule väheksyä. Eleiden käyttäminen aineiston tulkitsemisen apuna ja niiden analysoiminen ei kuitenkaan ole mahdollista äänitettyä tutkimusaineistoa purkaessa. Näin ollen eleillä tai ilmeillä ei voi tässä opinnäytetyössä perustella olevan merkitystä. Haastattelussa menetelmänä onkin sekä hyviä, että huonoja puolia. Haastatteluilla, etenkin käyttämällämme löyhästi strukturoiduilla teemahaastatteluilla, mahdollistetaan keskustelun polveilu ja se, että haastateltavilla on tilaa käyttää omaa ajatuksenjuoksuaan sekä oivaltaa asioita kesken haastattelun. Opinnäytetyömme aihe tuottaa monitahoisia vastauksia, joissa heijastuu jokaisen haastateltavan omakohtainen käsitys asioista. Ongelmana

haastatteluissa on kuitenkin se, että niiden katsotaan sisältävän monia virhelähteitä. Haastateltava saattaa kokea haastattelutilanteen painostavaksi ja antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia, joka heikentää saadun tiedon luotettavuutta. Haastattelu on myös hyvin aikaa vievä toteutustapa, sillä haastateltavien etsiminen, haastatteluista sopiminen ja itse haastattelujen toteutus vievät aikaa. Lisäksi kerätty aineisto täytyy litteroida ja analysoida, johon kuluu runsaasti aikaa. (Hirsjärvi & Hurme 2011: 34–35.)

6.1 Teemahaastattelu

Opinnäytetyömme tiedonkeruumenetelmänä käytetty teemahaastattelu on formaaludessaan lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimaastossa. Se on astetta strukturoidumpi haastattelun muoto kuin avoin haastattelu, sillä siinä on ennalta määritellyt teemat, joiden puitteissa haastattelu liikkuu. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Teemahaastattelussa kysymysten tarkka muoto ja järjestys kuitenkin puuttuvat, toisin kuin lomakehaastattelussa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara: 203). Päätimme käyttää teemoitettua haastattelua menetelmänä sen keskustelunomaisuuden takia. Teemahaastattelussa teemojen puhumisjärjestys on vapaa, eikä kaikkien haastateltavien kanssa täydy noudattaa samaa kaavaa tai puhua kaikista asioista samassa laajuudessa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tämä antaa tilaa haastateltavalle yksilönä, sillä haastattelijalla ei ole suurta vastuuta siitä, mitä aihetta täytyy käsitellä ja miten paljon. Koemme teemahaastattelun olevan haastattelumuoto, joka etenee melko paljon myös haastateltavan ehdoilla, unohtamatta kuitenkaan haastattelijan vastuuta. Liikkumavaran huomioiva strukturi mahdollistaa keskustelun vapaan kulun ja saumattoman siirtymisen aiheesta toiseen ja tarvittaessa takaisin. Tätä kautta haastattelusta saattaa saada esiin oivalluksia, joita ei ennen haastattelutilannetta olisi osannut ajatellakaan.

Haastattelijan vastuulla on teemahaastattelua toteutettaessa perehtyä aihepiiriin huolellisesti ja tuntea haastateltavien tilanne ja lähtökohdat. Näin haastattelu voidaan kohdentaa juuri tiettyihin teemoihin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Haastattelijan on myös oltava selkeä ulosannissaan sekä kiinnostunut ihmisten käyttäytymismalleista. Hyvä haastattelija osaa myös ohjata haastattelutilannetta tarvittaessa, mikäli keskustelu meinaa harhautua asioihin, jotka eivät ole olennaisia tutkimuksen kannalta. On myös ensiarvoisen tärkeää, että haastateltava kokee haastattelijan luotettavaksi henkilöksi, jolle kokemiaan asioita uskaltaa avata. (Hirsjärvi & Hurme 2011: 68–69.) Hirsjärven ja Hurmeen (2011) asettamista pätevän haastattelijan kriteereistä huolimatta emme ole

saaneet varsinaista haastattelukoulutusta, emmekä esimerkiksi toteuttaneet esihaastatteluja ennen varsinaisten haastattelujen toteutusta. Kyseessä oli molempien opinnäytetyön tekijöiden ensimmäinen konkreettinen kokemus tutkimushaastattelusta.

Tämän opinnäytetyön liitteenä olevasta haastattelurungosta on nähtävillä, miten teemoitimme haastattelumme ja minkälaisia apukysymyksiä käytimme. Opinnäytetyön kantavat sateenvarjokäsitteet kulttuurisensitiivisyys ja vertaisuus määrittivät tutkinnan kohteena olevat asiat ja haastattelujemme teemoiksi muovautuivat täten kulttuurien kohtaaminen, kulttuurisensitiivinen työote ja vertaisuuden merkitys.

6.2 Opinnäytetyön pätevyys ja luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuden ja pätevyyden arviointi on keskeisessä osassa mitä tahansa tieteellistä tutkimusta toteutettaessa. Perinteisinä käsitteinä tieteellisissä tutkimuksissa on käytetty validiteettia ja reliabiliteettia. Validiteetissa on kyse siitä, onko tutkimus pätevä. Tutkija voi tutkimusta tehdessään tehdä virheitä, kuten nähdä suhteita tai periaatteita virheellisesti tai kysyä vääriä kysymyksiä. Tällaiset virheet heikentävät tutkimuksen pätevyyttä, eli validiteettia. Tutkimuksen luotettavuuteen, eli reliabiliteettiin vaikuttavat keskeisesti esimerkiksi haastateltavien kyky ja tahto kertoa asioista totuudenmukaisesti sekä tutkijan taito tehdä perusteltuja ja auki kirjoitettuja kategorisointeja ja koodauksia. Haastattelututkimusta tehdessä on tärkeää ottaa huomioon, että haastateltavat saattavat totuudenmukaisuuden sijasta vastata kysymyksiin sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla. Tämä tapahtuu helposti arkoja aiheita, kuten esimerkiksi alkoholinkäyttöä tai seksuaalisuutta, tutkittaessa. Validiteetin ja reliabiliteetin käsitteiden käytöstä laadullisen tutkimuksen yhteydessä on kuitenkin monia eri näkemyksiä ja laadullisen tutkimuksen pätevyys voidaankin ymmärtää enemmän uskottavuudeksi ja vakuuttavuudeksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Pyrimme haastateltavia etsittäessä löytämään 4–6 haastateltavaa. Kartoitimme työn alkuvaiheessa mahdollisia haastateltavia ja yhteisymmärryksessä työelämäkumppanimme Ilolan kanssa päädyimme haastattelemaan lastenkodista jo itsenäistyneitä nuoria. Ilolasta todettiin, että lupateknisistä ja aikataulullisista syistä johtuen olisi helpompaa haastatella täysi-ikäisiä lastenkodin entisiä asukkaita. Parhailaan sijoituksessa olevien lasten haastatteleminen varten tutkimusluvan saaminen olisi ollut työläs ja aikaa vaativa prosessi, jonka lisäksi lasten vanhemmilta lupien saaminen olisi saattanut koitua haasteelliseksi esimerkiksi lupapapereiden käännettämisestä johtuen.

Esimerkiksi Rita Jähi (2004) on toteuttanut väitöskirjassaan haastatteluja, joissa aikuiset ihmiset kertoivat omista lapsuudenkokemuksistaan retrospektiivisesti. Hän perustelee aikuisten haastattelemista lasten sijaan sillä, että aikuiset kykenevät analysoimaan kokemuksiaan sekä näkemään paremmin sen, miten nämä kokemukset ovat vaikuttaneet heidän elämiinsä. Jähi toteaa kuitenkin, että tällaista lähestymistapaa pidetään usein epäluotettavana. (Jähi 2004: 58–64.) Työmme kontekstissa haastateltavien retrospektio ei kuitenkaan ulotu ajallisesti kovin pitkälle taaksepäin, jonka vuoksi virheellisten muistojen mahdollisuuden voi olettaa olevan melko vähäinen. Täten koemme, että entisten asukkaiden haastattelu ei vähennä työmme pätevyyttä, vaan pikemminkin tuo uudenlaista näkökulmaa ja tietoa lastensuojelun kentälle. Opinnäytetyöstämme olisi varmasti muotoutunut erinäköinen, kuitenkin yhtä pätevä, kokonaisuus, mikäli olisimme päätyneet haastattelemaan lastenkodissa parhaillaan asuvia lapsia ja nuoria.

Aineistomme laajuus jäi vajaaksi alkuperäisestä suunnitelmastamme kahden haastateltavan jätettyä lopulta vastaamatta yhteydenottopyyntöihimme, joten saimme vain kolme haastattelua. Pätevyyden kannalta laajempi aineisto olisi luonnollisesti parempi, sillä se tarjoaisi lisää näkökulmia ja useampia yksilöllisiä kokemuksia lastenkodissa koetuista asioista. Aineiston määrällisestä suppeudesta johtuen jouduimme kiinnittämään erityistä huomiota sen laadulliseen syvyyteen. Olemme kiinnittäneet huomiota opinnäytetyömme luotettavuuteen etenkin haastattelukysymyksiä laatiessa, haastattelutilanteissa sekä aineistoa analysoidessa. Luotettavuutta parantavia tekijöitä ovat mahdollisimman tarkkojen kysymysten esittäminen sekä aineiston mahdollisimman tarkka litterointi. On kuitenkin otettava huomioon, että olemme kouluttamattomia ja kokemattomia haastattelijoina, jonka vuoksi haastatteluiden tekeminen oli ajoittain haastavaa. Huomasimme kuitenkin kehittyvämmme haastatteluiden edetessä ja saimme haastatteluihin lisää sisältöä, kun opimme kysymään esimerkiksi tarkentavia kysymyksiä tai selittämään haastateltavalle asiaa paremmin.

6.3 Haastattelutilanteet

Katiskon tutkimuksen pohjalta (2013) saimme työhömme suuntaviivoja siitä, millainen lähestymistapa meillä tulisi olla lastensuojelun entisiä asiakkaita haastateltaessa. Esimerkiksi ihmissläheinen tapa ja arkikielen käyttäminen olivat keskeisiä huomioon otettavia seikkoja haastatteluihin valmistautuessa. Yksityiskohtaisten ammatillisten käsitteiden käyttäminen oli asia, jota tuli välttää haastatteluja suunniteltaessa sekä haastattelutilanteissa toimiessa. Tärkeintä oli varmistaa, että asiakas ymmärsi kysymyksemme oikein.

Tarkoituksenamme oli luoda haastatteluissa ilmapiiri, jossa haastateltavan oli helppo tuoda mielipiteitään esiin pelkäämättä tulevansa tuomituksi. Jotta saamme tutkimuksetamme mahdollisimman luotettavan ja totuudenmukaisen, tulee haastattelumateriaalin sisältää haastateltavien aitoja mielipiteitä.

Haastattelutilanteen tuominen lähelle arkikeskustelun tasoa oli keinomme saada haastateltava tuntemaan olonsa mahdollisimman rennoksi ja mukavaksi. Arkikeskustelusta poiketen tutkimushaastattelulla on kuitenkin erityiset osallistujaroolit, joiden kautta keskustelu rakentuu. Tutkimushaastattelua ohjaavat tutkimukselle asetetut tavoitteet, joiden mukaan keskustelu ja käsiteltävä aihe määrittyy. Tällaisessa tilanteessa haastattelija on tietämätön osapuoli, joka pyrkii saamaan tietoa sen omistajalta, eli haastateltavalta. Ruusuvoori ja Tiittula (2017) nostavat artikkelissaan tutkimushaastatteluista esiin myös haastattelijoiden roolit keskustelun ohjaajina sekä haastattelutilanteiden institutionaalisuuden. (Ruusuvoori & Tiittula 2017: 46–47.) Keskustelunomaisesta tilanteesta huolimatta haastattelun roolitus näkyi käyttämässämme strukturoimattomassa teemahaastattelussa siten, että pyrimme ohjaamaan keskustelua tiettyihin puheenaiheisiin. Myös haastattelutilanteen nauhoittaminen korosti tilanteen institutionaalisuutta, eli toisin sanoen keskustelun virallista käyttötarkoitusta. Haastatelluille henkilöille tuotiin ennen haastattelujen alkamista ilmi tilanteen laatu ja painotettiin tilanteen vapaamuotoisuutta. On kuitenkin selvää, että tilanteita ohjasi vahvasti yhteinen käsitys siitä, että tavoitteena oli kysyä kysymyksiä, joihin etsittiin vastauksia. Näin ollen haastattelutilanteiden vastaavuus ei luonnollisestikaan voinut toteutua kuten arkikeskusteluissa.

6.4 Haastatteluaineiston analysointi

Jokainen tekemämme haastattelu on tallennettu äänitiedostona. Jokaisen haastattelun jälkeen kävimme kyseisen äänitiedoston läpi ja kirjoitimme, eli litteroimme, sen tekstimuotoon. Ensimmäinen vaihe aineistomme analyysissä olikin juuri litterointi, sillä haastatteluja uudelleen kuunnellessa ja purkaessa avautui ensimmäistä kertaa mahdollisuus tehdä omia johtopäätöksiä kerätystä aineistosta. Työmme keskiössä ei ole kielenkäytön merkitys tai kielellisten, sanatarkkojen ilmaisujen analysoiminen, joten litteroimme haastattelut vapaamuotoisesti. Teimme tämän valinnan perustuen Anita Saaranen-Kauppien ja Anna Puusniekan (2006) kirjoittamaan litterointiohjeistukseen, jossa todetaan valitun analyysitavan vaikuttavan aineiston litterointiin vaadittuun tarkkuuteen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Myös Sirkka Hirsjärven ja Helena Hurmeen (2011) mu-

kaan yksityiskohtaiseen aineiston litterointiin ei ole syytä ryhtyä, mikäli kyse ei ole keskusteluanalysista (Hirsjärvi & Hurme 2011: 140). Tämän opinnäytetyön aineiston tapauksessa litterointi on tehty mahdollisimman sanatarkasti, kuitenkin joitain väli- tai täytesanoja pois jättäen. Ennen aineiston tarkempaa analysointia pidimme huolen siitä, että litteroidusta materiaalista käy ilmi mahdollisimman tarkasti se, mitä haastatteluissa on tarkalleen ottaen sanottu ja millainen vuorovaikutussuhde haastattelijoiden ja haastateltavan välillä on ollut. Esimerkiksi haastattelun aikana esille tulleet lisäkysymykset on sisällytetty litterointiin, vaikka alkuperäisessä kysymyslistassa niitä ei olisikaan. Nämä lisäkysymykset on esitetty, jotta tutkimuskysymyksiin saataisiin tarkennettuja vastauksia. Lisäkysymykset toimivat haastatteluissa nimenomaan vastausten tarkentamisen ja selventämisen välineenä, tilanteissa, joissa haastattelijan vastaus jätti liikaa tulkinnan varaan tai oli työmme viitekehyksen huomioiden epäolennainen.

Litteroitu aineisto on purettu tema-alueittain. Määritimme teemat tutkimuskysymystemme pohjalta, jolloin saimme erotettua viisi eri teemaa analysointia varten: kulttuurisensitiivisyys, kulttuurien kohtaaminen, syntymäkulttuurin tukeminen, suomalaiseseen kulttuuriin liittyminen sekä vertaisuuden merkitys. Näiden teemojen alle jokaiselta haastateltavalta on saatu kerättyä yksi tai useita suoria sitaatteja, joista olemme tehneet havaintoja ja johtopäätöksiä. Tässä vaiheessa, mahdollisimman totuudenmukaisten johtopäätösten aikaansaamiseksi, on tärkeää, että litteroitu teksti vastaa haastattelussa puhuttuja asioita mahdollisimman tarkasti. Analyysin tarkkuus vaikuttaa siis synteessin tekemiseen. Aineiston analysoiminen tarkoittaa erittelyä ja luokittelua, kun taas synteessissä pyritään luomaan analysoidusta aineistosta kokonaiskuva. Analysointiprosessin voi siis käsittää siten, että itse analysointivaiheen (aineiston teemoitus) jälkeen siirrytään synteessivaiheeseen, jossa kerätty tieto linkitetään takaisin laajempaan kontekstiin, tässä tapauksessa tutkimuskysymyksiin. (Hirsjärvi & Hurme 2011: 143–144.)

Yleinen kuvitelma on, että kerättyä aineistoa kuvaillessa ja esitellessä tulisi käyttää mahdollisimman ”puhdasta deskriptiota”, jossa haastateltavien suorat lainaukset ovat ainoa tutkimustietoa esiin tuova aspekti. Tämä tarkoittaisi kuitenkin sitä, että kaikki keräämämme tieto tulisi esitellä sanatarkasti työssämme, jolloin tutkijan rooli havaintojen tekijänä olisi häivytetty. Lukijan tulee huomioida, kuten mitä tahansa tutkimusta lukiessa, ettei täydelliseen objektiivisuuteen voi päästä, mikäli työssä aiotaan tuoda uusia havaintoja esiin. Tutkija tekee haastatteluista omia tulkintoja ja tutkimuksen lukija puolestaan lukee ja tulkitsee tutkijan tekemiä tulkintoja. (Hirsjärvi & Hurme 2011: 145–151.) Analysoijina ja työn toteuttajina on tärkeää tunnistaa oma vastuunsa, mutta myös tunnustaa

vääjäämätön puolueellisuus, joka havaintojen tekemisen seurauksena syntyy. Tässä työssä tuomme keräämästämme aineistosta tehdyt havainnot esiin linkittämällä ne esittelemäämme teoriapohjaan. Käytämme suoria sitaatteja apuna aineiston syntetisoinnissa, havainnollistaen lukijalle tutkimustuloksia ja niiden merkitystä asettamiemme tutkimuskysymysten kontekstissa.

7 Tulokset

Haastatteluista saamastamme aineistosta erottui selkeästi neljä eri teemaa: kulttuurisensitiivisyys, syntymäkulttuurin tukeminen, suomalaiseen kulttuuriin liittyminen sekä vertaisuuden merkitys. Analyysin tulokset on jaettu näihin teemoihin, joista jokaista olemme tarkastelleet yksilöllisesti erillisinä osa-alueinaan. Haastatteluista olemme poimineet keskeisimpiä asioita tämän teemoittelun pohjalta. On kuitenkin otettava huomioon, että joisain kohdin teemat ja aineistosta esiin tulleet huomiot menevät hieman limittäin. Aineistossa on osia, jotka voi linkittää useampaankin eri teemaan. Olemme peilanneet kerättyä aineistoa tutkimaamme teoriapohjaan ja pyrkineet löytämään yhtymäkohtia näiden välillä. Tässä luvussa esittelemme keskeisimmät aineistosta ilmi tulleet asiat teema kerrallaan.

7.1 Kulttuurisensitiivisyys

Haastatteluista kävi ilmi tyytyväisyys ja kiitollisuus lastenkodin työntekijöiden kulttuurisensitiivistä työtettä kohtaan. Jokainen haastateltavistamme toi esiin asioita, joiden perusteella työntekijöiden kulttuurinen tuntemus ja kulttuurierojen sensitiivinen ymmärtäminen ovat olleet hyvällä tasolla. Aineistosta nousi esiin etenkin lastenkodin asukkaiden uskontojen tukeminen ja tuntemus. Kulttuurin tai uskonnon toteuttamiseen ei kuitenkaan pakotettu, vaan työntekijät toimivat haastateltavien mukaan ennemminkin mahdollistajina.

Yksi haastateltavista havainnollisti lastenkodin työntekijöiden roolia asukkaiden uskonnon harjoittamisen mahdollistajana:

H2: Meil oli vähän se et meidän maassa kirkossa käyminen on todella tärkeää. Ni sit siellä aikuiset vei meidät joka sunnuntai kirkkoon ku me pyydettiin.

Toinen haastateltava nosti esiin lastenkodin arkeen vaikuttavia kulttuurien ja uskontojen ominaispiirteitä:

H3: Esim meil oli tosi paljon semmosii tilanteita mis oli esim. islamuskonnolisii nuoria ni sit heille annettiin se oma rauha niinku esim rukoilla, jos niiden piti peseytyä, kaikkee tollast. [...] et esim meil oli niinku islaminuskosii nuorii ni ei meil ollu esim mitää sianlihaa eikä mitää tollast [...]

Kommenteista käy ilmi, että lastenkodissa on onnistuttu luomaan ilmapiiri, jossa jokaisen kulttuuria sekä uskontoa kunnioitetaan ja niiden eroavaisuuksia osataan ottaa huomioon.

Haastateltavat kokivat, että lastenkodissa jokainen asukas sai toteuttaa omaa kulttuuriin ja uskontoaan haluamallaan tavalla. Esimerkiksi uskontoihin liittyviä asioita oli haastateltavien mukaan otettu huomioon esimerkiksi antamalla rukoilurauha sekä mukauttamalla lastenkodissa tarjottuja ruokia muun muassa siten, ettei tarjolla ollut lainkaan sianlihaa.

Kysyttäessä mahdollisista toiveista työntekijöiden kulttuurisensitiivisyyttä ja sen parantamista kohtaan, yksi haastateltavista toi esiin oman näkemyksensä toimivasta tavasta kohdata eri kulttuureista tulevia ja mahdollisesti haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä:

H3: Mm, niinku just se et lähetään niinku ymmärtää sitä nuorta et paremmin sä ymmärrät toisen ihmisen sillon ku sä tutustut joko sen tarinaan tai sen kulttuuriin, meil on paljon erilaisii tapoja ni sitte ku tutustuu näihin ni nuorellaki mukavampi olla ja sil on sellanen fiilis et sä ymmärrät sitä eikä tuu väärinkäsitysii. Aidosti kiinnostunu pitää olla, ei pelkästää siit nuorest vaa siitä myös et mistä se on tullu ja min-käläinen kulttuuri sil on taustalla et se niinku helpottaa ja se myös poistaa monii ongelmia ku ei tarvii niinku just tulla mitää väärinkäsitysii ni välttyy monista asioista. [...]

Laajemmassa mittakaavassa haastatteluissa ei tullut esiin erityisiä toiveita työntekijöitä kohtaan. Jokaisen haastateltavan mielestä lastenkodissa toteutui ja näkyi kulttuurisensitiivinen työote työntekijöiden toimesta vähintään tyydyttävällä tasolla. Esiin nostettiin se, että lastenkodin työntekijöillä oli jo ennestään tarvittavaa kokemusta, joka antoi työntekijöille riittäviä valmiuksia tehdä työtään kulttuurisensitiivisyys huomioon ottaen.

7.2 Syntymäkulttuurin tukeminen

Haastateltavien mukaan lastenkodissa tarjottiin mahdollisuuksia oman syntymäkulttuurin toteuttamiseen monilla tavoin. Kuten aiemmin kulttuurisensitiivistä työtettä käsitellessä on mainittu, lastenkodin työntekijät toimivat haastateltavien mukaan mahdollistajina kulttuurien toteuttamisessa. Haastateltavien kertomuksista kävi myös ilmi, että lastenkodin lapset ja nuoret saivat toteuttaa kulttuuriaan yksilökohtaisesti juuri tahtomallaan tavalla, eikä kukaan haastatelluista kokenut painostusta kulttuurin tai uskonnon toteuttamisen suhteen.

Haastateltavien mukaan työntekijät mahdollistivat lasten ja nuorten pääsyn erilaisiin tapahtumiin, joissa syntymäkulttuuria oli mahdollista toteuttaa. Aineistosta nousi esiin, että asukkailla oli monesti omia toiveita sen suhteen, millaisiin tapahtumiin he haluaisivat osallistua. Näitä toiveita pyrittiin haastateltavien mukaan toteuttamaan työntekijöiden toimesta ahkerasti. Asukkaiden toiveiden toteuttamisen lisäksi työntekijät olivat myös itse

kiitettävästi perillä siitä, minkälaisia syntymäkulttuurin toteuttamista tukevia tapahtumia ja mahdollisuuksia lähiympäristössä oli olemassa.

H2: [...] meit vietiin semmosiin paikkoihin, joihin me haluttiin ja myöskin se että kannustettiin meitä pitämään yhteyttä meiän omien maiden ihmisten kaa. [...] Vähän niinku tommosis kaikis toiminnois joka sai meiät pitää omia kulttuureja yllä. [...]

H3: jos sä halusit vaik oli meilläkin oli tai niilläki oli tiedossa erilaisist kongolaisist tapahtumist, ni sit ne aina kysy et haluutsä mennä sinne et mä voin kuskaa sut sinne et se oli tosi sellasta et haluttiin käytännössä et sä et unohda sitä mistä sä oot tullu tai sitä et kuka sä oot.

Haastateltavat kokivat, että syntymäkulttuuriin toteuttamiseen liittyvä vahvasti uskonnon harjoittaminen, vaikka kaikille heistä uskonto itsessään ei ollut henkilökohtaisesti merkittävä tekijä tai keskeinen osa elämää. Uskonnon harjoittamistakin tuettiin työntekijöiden toimesta, mikäli lapsi tai nuori sitä itse halusi. Yksi haastateltava kertoi, että lapset kävivät joka sunnuntai afrikkalaisessa kirkossa. Hän kertoi, että kirkossa käymisestä tuli koko talon viikoittainen perinne. Toinen haastateltava kertoi, että olisi halutessaan saanut käydä esimerkiksi koraanikoulussa. Tässäkin tapauksessa vastauksista kävi ilmi, että lapsen tai nuoren omat toiveet olivat etusijalla ja he saivat itse päättää, halusivatko he harjoittaa syntymäkulttuurinsa uskontoa. Yksi haastateltavista kertoi myös, että lastenkodin arjessa uskonnon harjoittamista kunnioitettiin antamalla muille esimerkiksi rukoilurauha.

Syntymäkulttuuriin koettiin olennaisena osana liittyvän myös oma äidinkieli. Yksi haastateltavista kertoi, että lastenkodissa tarjottiin mahdollisuutta kielenopettajaan, jotta oma äidinkieli ei unohtuisi. Toinen haastateltavista kertoi, että koulun monikulttuurinen ympäristö auttoi oman äidinkielen ylläpitämisessä. Hänen mielestään koulun rooli kielitaidon ylläpitämisessä on merkittävä ja työntekijöiden tulisi tiedostaa, että kielen ylläpitämistä on mahdollista tukea sijoittamalla lapsi kouluun, jossa hän pääsee puhumaan omaa äidinkieltään esimerkiksi muiden maahanmuuttajataustaisten lasten tai nuorten kanssa.

Yksi haastateltavista toi ilmi edellä mainitun koulun roolin merkityksen kielen ylläpitämisessä. Hän kertoi toisesta lastenkodin asukkaasta:

H2: [...] se unohti meiän oman äidinkielen [...] ehkä et se ois pysyny hänellä yllä, jos hän olis käyny... Ku hänethän siirrettiin heti sinne suomalaiseen kouluun, mikä on siellä, mikä johti siihen et hän unohti sen meidän oman äidinkielen, koska hän ei millään tavalla pystyny enää puhua kenenkään kaa, paitsi ehkä meidän kaa mut sit ku meillä kans se suomen kieli oli vähän niinku äidinkielenä siellä ni unohettiin kans puhua meidän omaa äidinkieltä siellä lastenkodissa. Ni ehkäpä, jos niinku

tällases nää lapset, jotka sinne tulevat, et jos he veisivät niitä semmoseen monikulttuuriseen kouluun, jossa on enemmän näit ulkomaalaisii lapsia, että he voisvat kyllä oppia sitä suomea mut samalla tavalla ylläpitää niiden omaa äidinkieltä.

Haastateltavien mukaan asukkaiden syntymäkulttuurit otettiin hyvin huomioon lastenkodin arjessa. Heidän mukaansa lapsia ja nuoria on tuettu ja heille on annettu mahdollisuuksia toteuttaa syntymäkulttuuriaan. Yksi haastateltavista kiinnitti kuitenkin huomiota siihen, että lasten äidinkielen ylläpitämiseen olisi tärkeää panostaa, sillä lapset eivät useinkaan pääse käyttämään sitä päivittäisessä arjessaan.

Kartoitimme haastatteluissa asukkaiden toiveita siitä, miten työntekijät voisivat tukea asukkaiden syntymäkulttuurien toteuttamista. Tällaisina toiveina esiin nousi erilaiset kulttuuriteemapäivät, mitkä mahdollistaisivat asukkaiden tutustumisen toistensa kulttuureihin esimerkiksi erilaisten ruokien kautta. Yksi haastateltavista mainitsi heidän kuitenkin pitäneen Iloassa tällaisia teemapäiviä. Emme kuitenkaan tiedä, ovatko haastateltavat asuneet Iloassa samaan aikaan.

7.3 Suomalaiseen kulttuuriin liittyminen

Suomalaiseen kulttuuriin liittymisestä keskusteltaessa haastatteluista kävi ilmi suurimmaksi osaksi konkreettisia asioita, kuten työn ja koulun merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa sekä tyypilliset suomalaiset vapaa-ajanviettotavat. Kaikki haastateltavat toivat koulunkäynnin tärkeyden esiin kysyttäessä suomalaiseen kulttuuriin liittymisestä. Kaksi haastateltavista kertoivat, että lastenkodin arjessa painotettiin selvästi koulunkäynnin ja työn merkitystä elämässä. Myös suomalaiseen kulttuuriin vahvasti liittyvä täsmällisyys ja aikatauluista kiinni pitäminen nousivat esiin.

Yksi haastateltavista mainitsi nämä asiat, lisäten niiden olevan tärkeitä elämäntaitoja:

H2: Myöskin työnhaku on sielt opetettu et se on tärkeä. Työelämässä oleminen, pitää itsestään huolta ja... No, myöskin se ajallaan oleminen, laskujen maksaminen. Vähän semmosia tärkeitä elämäntaitoja.

Aikataulujen, työn sekä koulun tärkeyden ollessa haastateltavien mielestä tyypillisimpiä suomalaisen kulttuurin piirteitä, nosti eräs haastateltavista esiin suomalaisten ihmisten yksilökohtaisen varautuneisuuden ja tilan tarpeen. Hän kertoi tottuneensa syntymäkulttuurissaan siihen, että ihmiset muodostavat tiiviin yhteisön, kun taas puolestaan Suomessa hän koki ihmisten kunnioittavan enemmän yksityisyyttään sekä pitävän kiinni

omista henkilökohtaisista alueistaan. Toinen haastateltava puolestaan totesi suomalaisen varautuneisuuden karisevan saunoessa. Hänen oman kokemuksensa mukaan esimerkiksi yhdessä alasti saunominen saattoi olla joidenkin lastenkodin asukkaiden mielestä hämmentävä asia, etenkin mikäli suomalaiseen kulttuuriin ja tapoihin ei ollut vielä ehtinyt tottua kunnolla.

Lastenkodin sisällä suomalainen kulttuuri ei yhdenkään haastateltavan mielestä päässyt näkyville järkevästi, juhlapyhien viettämisestä ja koulun tärkeyden painottamista lukuun ottamatta. Suomalaiseen kulttuuriin liittymisen ei koettu asukkaiden monista erilaisista kulttuuritaustoista johtuen toteutuvan niinkään lastenkotiympäristössä, vaan suurin osa suomalaisen kulttuurin omaksumisesta tapahtui haastateltavien mukaan esimerkiksi koulussa. Eräs haastateltavista kuvasi asiaa seuraavasti:

H3: [...] se suomalainen kulttuuri tuli mulle itelle ehkä enemmän vielä koulussa. Koska talolla se oli vähän vaikeaa tuoda esiin koska ku meil on niin monta eri kulttuuria ja sitten jokainen haluaa tuoda sitä kulttuuria ja ku lapset oppii toisilta sitä kulttuuria ni sit se suomalainen kulttuuri ni se ois vaa pistäny kaikkii sekasin.

Halusimme myös selvittää, miten työntekijät voisivat haastateltavien mielestä tukea suomalaiseen kulttuuriin liittymistä, mutta erityisiä toiveita kulttuuriin liittymisestä ei tullut esiin. Kaikki haastateltavat kokivat olevansa tyytyväisiä tapaan, jolla suomalaista kulttuuria tuotiin Ilolassa esiin. Yksi haastateltavista kertoi, että kulttuuriasiasta ei tehty suurta numeroa, vaan nuorille annettiin mahdollisuus tutustua suomalaiseen kulttuuriin itse omassa tahdissaan. Hän korosti, että juuri lastenkotiin esimerkiksi ulkomailta saapuneelle lapselle ei tulisi saman tien tyrkyttää kaikkea mahdollista tietoa suomalaisesta kulttuurista, sillä kulttuurin ominaispiirteet opitaan ajan mittaan itsekseen.

7.4 Vertaisuuden merkitys

Haastatteluaineistosta kävi ilmi, että Ilolan monikulttuurinen ympäristö oli jokaiselle haastateltavallemme asia, johon oli totuttu ja jonka koettiin olevan ”normaalitilanne”. Oman syntymäkulttuurin ja suomalaisen kulttuurin välinen suhde koettiin ongelmattomana, sillä lastenkotiympäristössä erilaisten kulttuurien saman katon alla toimiminen oli saumatonta ja sujui ilman suurempia ristiriitoja.

Ilolan Lastenkoti sijaitsee Sipoossa ja kaksi haastateltavista toi esiin, että alueella ei ole paljon monikulttuurisuutta. Esimerkiksi koulussa ja harrastuksissa osa haastateltavista

mainitsi joskus tunteneensa itsensä ”erilaiseksi” kuin muut. Kaikki haastateltavat näki-
vätkin positiivisena asiana Ilojan monikulttuurisuuden. Lastenkotiympäristössä haasta-
teltavat kokivat tietynlaista yhteenkuuluvuutta, vaikka kulttuuritaustat erosivatkin toisis-
taan:

H1: Aa joo se oli, se oli hyvä asia (monikulttuurisuus Ilojassa). [...] et sillee kotona
oli vähä erilaist ku esim. just koulus, harrastuksis ei ollu, et aina saatto olla niinku
yksin sillee tummaihonen ja erilainen tai semmonen niinku eri maasta [...]

H2: Se oli mun mielestä vähän parempi niin, että mun ympärillä oli vähän sellasii
ihmisii jotka oli ehkä mun mielestä samantaustasii ku minä. Tai ihan eri maasta,
mut kuitenkin jollain tavalla oli samast taustasta, ku minä. Et ois ehkä tuntenu
olonsa vähän ulkopuoliseks, jos ois ollu vaan niinku suomalaisii. [...]

Aineistosta kävi laajalti ilmi, että haastateltavat kokivat lastenkodin yhteisön olevan par-
haimmillaan kuin yhtä suurta perhettä. Asukkaat olivat monesti eri taustoista, mutta
tunne saman taustan jakamisesta muiden asukkaiden kanssa oli vahvasti läsnä. Haas-
tatteluissa mainittiin, että asukkaiden keskinäiset suhteet saattoivat ajan myötä syventyä
jo sisaruussuhdetta muistuttavalle tasolle:

H2: [...] me tietoisesti tiedettiin, et me ei olla sisaruksia, mut silti vähän kohdeltiin
toisiamme vähän niinku sisarukset kohtelisivat toisiaan.

H3: vaikka meil ei ollu samaa verta, mut me oltiin niinku kaikkien... tai mä olin
niiden isovelji ja sitte vanhemmat oli meidän isosiskoi. Et meil oli tosi hyvät suhteet,
tehtiin tosi paljon asioita yhdessä ja sitten meil oli niinku vähän sellanen paras kaveri
-meininki ja sitte samalla sisaruussuhde.

Vertaisuuden merkitystä käsitellessä esiin nousivat kieleen liittyvät seikat. Yksi haasta-
teltavista kertoi hänellä olleen yhteinen äidinkieli toisen asukkaan kanssa, jonka ansiosta
hän pääsi käyttämään äidinkieltään Ilojassa päivittäin. Hän totesi, että toisen asukkaan
muutettua pois, alkoi hänen oma äidinkielen taitonsa hiljalleen heikentyä. Näin ollen ver-
taisuus tuki kyseisen nuoren kohdalla äidinkielen ylläpitämistä lastenkotiympäristössä.
Toinen haastateltava koki puolestaan koulunsa monikulttuurisuuden olleen merkittävä
tekijä vertaisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunteen luojana. Vertaisuus näyttäytyi siis po-
sitiivisena asiana myös kouluympäristössä ja kyseinen haastateltava koki, että monikult-
tuurinen kouluympäristö tuki hänen kulttuurinsa toteuttamista sekä äidinkielen ylläpitä-
mistä. Hän mainitsi, että koulussa oli paljon muita ihmisiä, joilla oli hänen kanssaan yh-
teinen äidinkieli. Kyseinen haastateltava vertasi itseään toiseen lastenkodin asukkaas-
seen, joka oli ollut koulussa, joissa maahanmuuttajataustaisten lasten osuus oli vähäi-
sempi. Tässä tapauksessa oma äidinkieli oli hiljalleen unohtunut, sillä koulussa puhuttiin
vain suomen kieltä.

8 Johtopäätökset

Jaamme opinnäytetyömme johtopäätökset kahteen eri osa-alueeseen, kulttuuriin ja kieleen sekä vertaisuuden merkitykseen. Ensimmäisessä alaluvussa vastaamme ensimmäiseen tutkimuskysymykseemme: ”Miten kulttuurisensitiivisyys toteutuu lastenkodissa?”. Ensimmäisen alaluvun alle sisältyy myös kulttuuri-käsitteen alla toisiinsa limittyviä aiheita, kuten kieli, ruoka, kulttuurisensitiivinen työote sekä kulttuurinen kompetenssi. Toista tutkimuskysymystämme ”Minkälainen merkitys vertaisuudella on lastenkodin asukkaille?” käsittelemme jälkimmäisessä alaluvussa. Tässä alaluvussa teemme havaintoja esimerkiksi siitä, minkälaiset asiat vahvistavat vertaisuutta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta ja mikä merkitys näillä asioilla on ollut haastatelluille Ilolan entisille asukkaille.

8.1 Kulttuurien kohtaaminen

Haastatteluaineiston perusteella lastenkodin työntekijöiden kulttuurisensitiivinen työote on hyvällä tasolla ja laadukasta. Merja Anis (2008) mainitsee tutkimuksessaan esimerkiksi identiteettikysymyksen ja toteaa, että kahta eri kulttuuria edustavaa lasta on tärkeää tukea ja auttaa löytämään identiteettinsä. Honkasalon ja Soudon (2007) mukaan työntekijän monikulttuurinen osaaminen edellyttääkin sitä, että nuorten erilaisia arvoja ja elämäntapoja ei pyritä asettamaan samanlaisiin muotteihin. Tämän ajattelun mukaan siis ihmisten yksilöllisyyttä tulee kunnioittaa ja esimerkiksi jokaisen saman kulttuuritaustan omaavan ihmisen sijoittamista samaan lokeroon välttää. Oman kulttuurin toteuttamisen tahto ja valmius voivat vaihdella hyvinkin selvästi eri ihmisten välillä. Aineiston tuloksista on selkeästi tulkittavissa, että lastenkodin työntekijät ovat toimineet kiitettävästi tukeakseen lasten oman identiteetin löytämistä ja mahdollistaakseen kulttuurin harjoittamisen. Ilolan työntekijöillä on todennäköisesti lastenkodin erityispiirteen, monikulttuurisuuden, ansiosta hyvät valmiudet kohdata eri kulttuurien edustajia ja toimia monikulttuurisessa ryhmässä. Jäimme pohtimaan näitä valmiuksia ja sitä, vaatiiko esimerkiksi maahanmuuttajasosiaalityö siihen spesifioitua koulutusta. Anis (2008) mainitsee tutkimuksessaan, että hänen haastattelemissaan työntekijöillä ei ollut erillisiä monikulttuurisuusopintoja. Anis nostaa esiin, että työntekijöiden omat asenteet muovaavat heidän toimintaansa maahanmuuttaja-asiakkaiden kanssa. Pohdimmekin, olisiko monikulttuuriselle lisäkoulutukselle tarvetta maahanmuuttajasosiaalityössä vai syntyykö esimerkiksi kulttuurisensitiivinen työote vain oman kokemuksen ja toiminnan reflektoinnin kautta.

Haastateltavat toivat monesti ilmi, että kulttuurien toteuttamista tuettiin hyvin. Tähän peilaten Gordon Ponin (2009) esittämä kritiikki kulttuurista kompetenssia kohtaan ei käy ilmi aineistostamme. Näkemys ”uudesta rasismista” ei siis toteudu kontekstissamme. Hyvänä esimerkkinä työntekijöiden tarjoamasta tuesta toimii aineistosta esiin tulleet uskontoja ja niiden harjoittamista koskevat kommentit. Niiden mukaan lastenkodin työntekijät ovat tukeneet lasten tai nuorten uskonnon harjoittamista, mikäli he ovat itse näin halunneet. Aineistosta kävi ilmi, että heitä ei painostettu harjoittamaan uskontoa, vaan työntekijät toimivat lasten ja nuorten toiveiden pohjalta. Jokainen haastateltavista vaikutti hyvin tyytyväiseltä ja kiitolliselta tavasta, jolla heidän kulttuurista kasvuaan ja identiteetin löytämistä oli tuettu. Tämänkaltainen lähestyminen ei tunnu luovan ”uutta rasismia”, jossa tietyn kulttuurisen erityispiirteen omaava henkilö nostettaisiin muista eroavaan asemaan ja näin ollen kokisi toiseuttamista.

Eräs haastatteluissa usein esille tuoduista asioista oli ruokakulttuuri. Haastateltavat kertoivat, että Iloassa syötiin laajasti erilaisia ruokia eri kulttuureista ja asukkaiden omia toiveita toteutettiin. Eräs haastateltavista nosti myös esiin, että heillä oli Iloassa välillä teemailtoja, jolloin asukkaat saivat itse valmistaa oman kulttuurinsa ruokia muille. Jokaisesta haastattelusta myös välittyi kiinnostus tällaisia teemailtoja kohtaan ja ne koettiin positiivisina asioina. Haastateltaville tällainen pienimuotoinen tietyn kulttuurin erityisasemaan nostaminen näyttäytyy siis positiivisena asiana, vastoin Gordon Ponin (2009) kulttuurista kompetenssia kritisoivaa näkemystä. Ruokaan liittyen keskeinen asia Iloassa on, että sianlihaa ei tarjoilla lainkaan. Tämä mahdollistaa sen, että kaikki Iolan lapset voivat syödä samaa ruokaa riippumatta esimerkiksi uskonnollisesta vakaumuksesta. Sari Näreen (2007) kuvaama pyrkimys tunnistaa ja kunnioittaa toisen kulttuurin omasta kulttuurista poikkeavia piirteitä toteutuukin Iloassa juuri arjen ruokailuissa. Tällaiset ratkaisut toteuttavat kulttuurisensitiivisen työtteen tärkeimpiä periaatteita.

Marja Katisko (2013) mainitsee, että lapsille ja nuorille maasta toiseen muuttaminen ja uuteen maahan integroituminen on monissa tapauksissa verrattain helpompaa kuin aikuisille. Myös haastateltaviemme näkemyksistä on tulkittavissa, että uuteen kulttuuriin ja yhteiskuntaan integroituminen on sitä helpompaa, mitä nuorempana muutos tapahtuu. Etenkin oman tilan antaminen koettiin erityisen tärkeäksi kulttuuriin tutustumisessa ja liittymisessä. Juuri maahan muuttaneella ihmisellä on monesti päällä suuri kulttuurishokki, joka voi jopa pahentua, mikäli uutta kulttuuria aletaan liian nopeasti ja aktiivisesti

tuomaan tutuksi. Eräs haastateltavistamme totesikin, että ihminen omaksuu uuden kulttuurin lopulta ja kokemus on todennäköisesti positiivisempi, mikäli tutustumisen saa tehdä rauhallisesti omalla tahdillaan.

Anis (2008) toteaa kulttuurin käsitteenä olevan keskeisessä roolissa erilaisuutta ja samanlaisuutta hahmotettaessa. Uuteen kulttuuriin integroitumiseen liittyvässä uusien ihmissuhteiden luomisessa haasteena ei lapsille ole usein niinkään ennakkoluulot, vaan laajemmalla tasolla olevat kulttuuriset eroavaisuudet. Haastatteluistamme tuli ilmi esimerkiksi suomalaisten ihmisten varautuneisuus ja oman tilan tarvitseminen. Käsitteenä suomalainen kulttuuri ei kuitenkaan ollut haastateltavien mielestä yksiselitteinen tai selkeä. Haastateltavat käsittelivät suomalaista kulttuuria lähinnä stereotyyppien kautta. He kokivat ”suomalaisuuden” eroavan heidän omista syntymäkulttuureistaan, ja haastatteluista saikin sen vaikutelman, että haastateltavien oma identifioituminen suomalaisiksi oli hataraa. Aineistosta kävi kuitenkin ilmi, että haastateltavat olivat omaksuneet tiettyjä perinteisesti suomalaisuuteen liitettyjä toimintamalleja, kuten täsmällisyyttä sekä oman tilan arvostamista. Haastateltavien puheissa suomalaista kulttuuria kuvailtiin myös työ- ja koulukeskeiseksi.

Haastatteluissa nousi esiin myös oman äidinkielen ylläpitämisen tärkeys ja haastateltavat arvostivat poikkeuksetta mahdollisuutta puhua omaa äidinkieltään. Yksi haastateltava oli sitä mieltä, että äidinkielen ylläpitämistä tuettiin hyvin, kun taas toinen haastateltava olisi toivonut enemmän rohkaisua ja kannustamista. Anis (2008) pohtii tutkimuksessaan kahden kulttuurin välistä ristiriitaa, jota lapsi saattaa kokea. Se voi olla lapselle ajoittain raskasta, minkä vuoksi Anis korostaa, että lapsen omia mielipiteitä ja näkemyksiä on erityisen tärkeää kuunnella. Tämä pätee myös äidinkielen ylläpitämisessä. Lasta ei voi pakottaa opiskelemaan ja ylläpitämään omaa äidinkieltään. On tärkeää, että työntekijät kannustavat lapsia, mutta antavat kuitenkin heidän tehdä omat päätöksensä ikätaso huomioon ottaen. Suuri merkitys äidinkielen ylläpitämisessä on myös sillä, onko lapsen elämässä samaa äidinkieltä puhuvia ihmisiä. Kielitaito kehittyy ja pysyy yllä kieltä käytettäessä ja tästä johtuen kielitaitoa tukiessa olisi tärkeää ottaa huomioon se, että lapsi pääsee aktiivisesti käyttämään kieltä muiden ihmisten kanssa. Eräs haastateltavista pohtikin, olisiko lastenkodin asukkaiden kannalta hyödyllisempää sijoittaa lapset monikulttuurisiin kouluihin. Lastenkodissa tehdyt, lastenkodin ulkopuolista elämää koskevat päätökset, kuten lapsen koulun valinta, voivat olla näin ollen olla hyvin tärkeässä roolissa lapsen äidinkielen taidon tukemisessa. Lastenkodin mahdollisuudet tukea kielen ylläpitämistä ovat usein rajalliset, ja tämä korostaa koulun valinnan tärkeyttä entisestään.

Mikäli lasta ei kuitenkaan voida sijoittaa monikulttuuriseen kouluun, olisi kielitaidon py-symisen kannalta erittäin tärkeää löytää muita keinoja tukea lasta äidinkielen ylläpitämissä.

8.2 Vertaisuus

Tarkoitamme opinnäytetyössämme vertaisuudella sitä, että joukko ihmisiä jakaa keskenään samanlaisia kokemuksia ja ovat näin ollen vertaisia keskenään. Tässä tapauksessa maahanmuuttajatausta on lastenkodin asukkaille vertaisuutta synnyttävä tekijä. Myös lastensuojelun asiakkuus ja sijaishuolto tekevät Ilolan asukkaista vertaisia keskenään, mutta keskitymme työssämme ainoastaan maahanmuuttajataustan luomaan vertaisuuteen. Haastattelujen pohjalta voimme todeta, että ainakin tämän pienen otoksen sisällä vertaisuus koetaan Ilolassa positiivisena asiana. Haastatteluista kävi ilmi, että Ilolan sisällä lapset ja nuoret eivät kokeneet sitä ”erilaisuutta”, mitä joskus kokivat muissa ympäristöissä kuten kouluissa ja harrastuksissa. Mikkonen ja Saarinen (2018) kuvaavatkin vertaisuutta yhdenvertaisuuden synnyttäjänä ja tämä tuntuu Ilolassa toteutuvan. Uskomme myös, että vertaisuuden tunne Ilolassa voi syntyä ja vaikuttaa vahvemmin juuri niihin lapsiin ja nuoriin, jotka kokevat ”erilaisuuden” tunnetta muissa elinympäristöissään.

Ilolan tapauksessa vertaisryhmä on syntynyt niin sanotusti olosuhteiden pakosta, eikä se ole ohjattua toimintaa, joten emme voi puhua suoraan vertaistoiminnasta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö vertaisuus voisi olla Ilolan asukkaille voimavara, jota he voivat arjessaan hyödyntää ja tätä kautta edistää hyvinvointiaan. Ainakin pieni otoksemme antaa viitteitä siitä, että parhaimmillaan vertaisuus Ilolassa lisää asiakkaiden hyvinvointia ja yhteisöllisyyden tunnetta. Ryhmään kuuluminen on yksi ihmisen perustarpeista ja myös vertaistukitoiminta perustuu juuri tähän ajatukseen (Mikkonen & Saarinen 2018: 74–75). Haastatteluissa nousi esiin juuri tämän yhteisön merkitys ja Ilolan yhteisöä verrattiin jopa perheeseen. Tähän asiaan voi vaikuttaa moni muukin asia, kuin vertaisuus, emmekä voi suoraan päätellä yhteisöllisyyden syntyvän pelkästään vertaisuuden vaikutuksesta. Työntekijöillä ja lastenkodin toimintatavoilla on myös iso rooli yhteisöllisyyden ja kodinomaisen ilmapiirin luomisessa lastenkotiympäristössä. Sen selvittäminen, mitkä kaikki asiat ovat tähän vaikuttaneet, vaatisi laajempaa tutkimusta. Voimme kuitenkin todeta, että ainakin otoksemme perusteella yhteisöllisyyden luomisessa on onnistuttu Ilolassa erityisen hyvin.

Emme löytäneet aiempaa tutkimusta vertaisuudesta lastenkotiympäristössä, joten tuloksia on hankala peilata mihinkään. Aihe vaatisi runsaasti jatkotutkimusta, sillä vertaisuus näyttäytyi opinnäytetyössämme hyvinvointia lisäävänä tekijänä. Ainakin opinnäytetyömme pieni otos puoltaa vertaisuuden tärkeyttä lastenkotiympäristössä. Esitämme, että vertaisuuden hyödyntäminen lastensuojelun kentällä voisi palvella niin asiakkaiden kuin työntekijöidenkin etua ja näin ollen olisi perusteltua tutkia laajemmin sen vaikutuksia lastensuojelun sijaishuollon asiakkaisiin. Vertaisuus ei rajoitu vain maahanmuuttajataustaan ja se voi syntyä myös esimerkiksi samankaltaisista lapsuudenkokemuksista tai sijaishuollon asiakkuudesta. Täten vertaisuus käsitteenä ja sen merkityksen tutkiminen on sovellettavissa koko lastensuojelun sijaishuollon kentälle, ei ainoastaan monikulttuurisen lastenkodin kontekstiin.

9 Pohdinta

Maahanmuuttajien määrä Suomessa on kasvanut viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana merkittävästi. Sen myötä myös maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden osuus lastensuojelun palveluissa on kasvanut ja tulee todennäköisesti kasvamaan myös tulevaisuudessa. Tästä syystä opinnäytetyömme aihe on erittäin ajankohtainen sosiaalialan kentällä ja aihetta olisi hyödyllistä tutkia enenevässä määrin tulevaisuudessa. Käsittelemämme aiheen jatkotutkimukselle on hyvät perusteet, sillä uusien näkökulmien ja havaintojen esille tuominen on tärkeää kattavan tutkimuspohjan aikaansaamiseksi. Vahva tutkimuspohja erilaisten kulttuurien kohtaamisesta ja kulttuurisensitiivisestä työotteesta lisää sosiaalialan työntekijöiden tietoisuutta aiheesta ja mahdollista työn laadun kriittisen tarkailun ja kehittämisen tulevaisuudessa. Tämä puolestaan auttaa kehittämään työntekijöiden kulttuurista kompetenssia, jota sosiaalialan työntekijöiltä vaaditaan enenevässä määrin. Kulttuurisen kompetenssin kehittäminen mahdollistaa kulttuurisensitiivisen työotteen toteutumisen, ja näin ollen mahdollisuudet työn laadun parantamiseen lisääntyvät.

Opinnäytetyössämme on läpi prosessin ollut keskeisenä haasteena lähdetiedon vähäisyys. Aiempaa tutkimusta maahanmuuttajataustaisten lastensuojelun asiakkaiden omakohtaisista kokemuksista on erittäin vähän, eikä Suomessa ole tehty vielä montaa työntekijöidenkään näkökulmaa tarkastelevaa tutkimusta. Vähäisestä lähdetiedosta huolimatta saimme kuitenkin kartoitettua tietoa siinä määrin, että uskomme työmme teoriapohjan olevan olosuhteisiin nähden hyvä ja kattava. Vaikka juuri spesifisti käsittelemästämme aiheesta ei ole vielä juurikaan tuotettu tietoa, on maahanmuuttajia ja monikulttuurisuutta tarkasteltu muissa yhteyksissä. Tämä on luonnollisesti ollut työtämme helpottava asia. Suomalaisessa yhteiskunnassa laajamittainen kulttuurien kohtaaminen on vielä verrattain uusi asia, eikä aiheesta voi näin ollen olettaa olevan kovin paljon aiempaa tietoa. Uskomme ja toivomme, että tulevaisuudessa aihetta tullaan tarkastelemaan huomattavissa määrin sosiaalialan kontekstissa. Koemme myös asiakkaiden kokemusten kartoittamisen erittäin tärkeänä, sillä mitä enemmän yksilöllisiä kokemuksia aihealueesta saadaan, sen helpompi kerättyä tietoa on niputtaa ja käyttää hyödyksi aiheen teoreettisessa tutkimuksessa sekä käytännön työssä sosiaalialalla. Lisäksi mielestämme asiakkaiden toiveita ja näkökulmia olisi tärkeää käsitellä, jotta työssä voidaan paremmin ottaa huomioon asiakaslähtöisyys. Opinnäytetyöprosessiamme on myös helpottanut omat kokemuksemme sekä lastensuojelusta, että maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden kanssa

toimimisesta. Kokemuksemme ovat olleet suureksi hyödyksi työtä tehdessä, sillä ne ovat tuoneet näkökulmaa ja auttaneet erilaisten syy-seuraussuhteiden pohtimisessa.

Prosessin aikana on käynyt myös ilmi, että pohjatieto vertaisuudesta ja merkityksestä siinä kontekstissa, jossa me sitä työssämme käsittelemme, on hyvin hataraa. Vertaisuudesta organisoituna vertaistukitoimintana on löydettävissä tietoa ja kokemuksia, mutta organisoimattomana yhteisten kokemusten arkipäiväisenä jakamisena sitä ei juurikaan ole tutkittu. Vertaisuutta on aiemmin käsitelty lähinnä päihde- sekä mielenterveystyön kontekstissa, jonka lisäksi vertaistukea on käytetty paljon hyödyksi terveysalalla esimerkiksi erilaisten sairauksien hoidossa ja potilaiden kuntoutuksessa. Näin ollen vertaisuuden linkittäminen työmme kontekstiin on ollut ajoittain haasteellista. Ilmiö on selvästi havaittavissa, mutta aiemman tiedon vähyyys tekee sen selittämisen teoriapohjan avulla hankalaksi. Maahanmuuttajataustaisten lastensuojelun asiakkaiden kokemusten kartoittamisen lisäksi toivomme ehdottomasti kattavampaa tutkimustietoa vertaisuudesta ja sen merkityksestä etenkin maahanmuuttajataustaisille nuorille. Näemme aiheen sosiaalialan kannalta hyvin tärkeänä, sillä vertaisuutta ja sen tuomia kokemuksia voisi käyttää hyödyksi esimerkiksi nuorisotyössä.

Teoriapohjan lisäksi toinen huomioon otettava haaste opinnäytetyöprosessissamme on ollut haastateltavien hankkiminen ja haastattelujen toteuttaminen. Alun perin tavoitellun 4–6 haastateltavan sijaan saimme lopulta toteutettua ainoastaan kolme haastattelua, jonka lisäksi koimme etenkin ensimmäistä haastattelua toteuttaessa haastattelutaitojemme olevan puutteelliset. Haastattelujen teoriaan tutustuessamme kävi monesta lähteestä ilmi, että haastattelijan olisi hyvä olla varta vasten kouluttautunut toteuttamaan haastattelua. Mielestämme haastatteluihin liittyviä opintoja voisi ja jopa tulisi lisätä, jotta haastattelututkimusta lopputyönään tekevien opiskelijoiden taidot saada esiin mahdollisimman tarkkaa tietoa olisivat paremmat. Koemme, että jo pienellä kouluttautumisella olisimme voineet parantaa haastatteluiden laatua ja tätä kautta saada aikaan kattavampaa ja luotettavampaa tietoa. Olimme tutustuneet haastattelun teoriaan hyvin, mutta olisimme toivoneet myös omaavamme jonkinlaista käytännön kokemusta haastattelutilanteista. Taitomme haastattelijoina kuitenkin kehittyivät prosessin edetessä, ja esimerkiksi viimeinen haastattelumme sujui jo huomattavasti paremmin kuin ensimmäinen.

On huomattava, että opinnäytetyömme tulokset eivät ole suoraan yleistettävissä kaikkiin lastenkoteihin. Monikulttuurinen Koti Ilola on spesifisti monikulttuurisuuteen keskittyvä ympäristö, jolla on pitkät perinteet erilaisten kulttuurien kohtaamiseen erikoistuneena yksikkönä. Monikulttuurisessa lastenkodissa käsittelemämme asiat ovat erityisessä tarkkailussa ja pidempään talossa olleiden työntekijöiden valmiudet kohdata mahdollisia haasteita ja toimia kulttuurisensitiivisellä työotteella voidaan olettaa olevan hyvät. Maahanmuuttajataustaiset lapset ja perheet ovat kuitenkin edustettuina läpi lastensuojelun kentän ja olisi tärkeää, että käsittelemiämme asioita otettaisiin mahdollisimman hyvin huomioon kaikissa lastenkodeissa sekä muissa lastensuojelun palveluissa. Koemme, että työmme voisi olla hyödyksi lastensuojelun yksiköille, jotka eivät ole profiloituneet erityisesti maahanmuuttajataustaisiin asiakkaisiin, mutta joissa monikulttuurisuus on tavalla tai toisella esillä. Kulttuurisen kompetenssin lisääminen sekä kulttuurisensitiivisen työotteen kehittäminen on suureksi hyödyksi yhteiskuntamme kulttuurisen diversiteetin lisääntyessä.

Työelämäkumppanillemme Ilolalle työmme tarjoaa arvokasta tietoa sen asukkaiden omakohtaisista kokemuksista. Tehdyn työn laatu on todettavissa haastateltaviemme tyytyväisyydestä lastenkotia kohtaan, mutta työotteen jatkuva reflektointi on ensiarvoisen tärkeää. On myös muistettava, että jokainen lastenkodin asukas kokee erilaiset asiat yksilöllisesti omasta subjektiivisesta näkökulmastaan. Haastatteluissa esille nostettu koulun merkitys lasten elämässä olisi tärkeää ottaa huomioon lapsen koulupaikkaa valitessa. Vertaisuus kouluympäristössä koettiin merkittävänä voimavarana ja esimerkiksi kielitaidon tukemisessa koulun valinnan merkitys on huomattava. Tähän asiaan olisi jatkossa syytä kiinnittää huomiota asukkaiden hyvinvointia sekä kulttuurillista ja kielellistä tukemista pohtiessa. Haastatteluistamme huokui se, että Ilojaa pidettiin turvallisena ja kodinomaisena ympäristönä, jossa asukkaita kuunneltiin ja heidän erityistarpeensa otettiin huomioon. Näin ollen dialogia voisi olla mahdollisuuksien mukaan hyödyllistä laajentaa koulukysymykseen.

Näemme, että opinnäytetyötämme voi tulevaisuudessa hyödyntää Ilolassa uusien työntekijöiden perehdyttämisessä. Työstämme saa tärkeää tietoa esimerkiksi siitä, minkälaiset käytänteet ovat asukkaiden mielestä olleet hyviä ja minkälaisia asioita asukkaat yleensä arvostavat eniten. Haastatteluaineiston perusteella esimerkiksi äidinkielen taidon ylläpitämisen tukeminen on asia, jota asukkaat monesti arvostavat. Mielestämme äidinkielen taitoa on hyödyllistä auttaa ylläpitämään ja mitä nuorempana lapsi muuttaa lastenkotiin, sen tärkeämpää se on. Nuoremmilla lapsilla saattaa olla vähemmän halua

ja ymmärrystä äidinkielen sä ylläpitämiseen, mutta lapsen kasvaessa asia tunnutaan koettavan enenevässä määrin tärkeäksi. Lapselle on hyvä mahdollistaa kohtaamiset samaa äidinkieltä puhuvien ihmisten kanssa ja tätä kautta vahvistaa lapsen kielellistä identiteettiä.

Pitkän prosessimme ja vallitsevien olosuhteiden tuottamien haasteiden myötä ohjaavilta opettajiltamme sekä työelämäkumppaniltamme saatu tuki on ollut ensiarvoisen tärkeää. Miltei koko prosessi on jouduttu toteuttamaan etäyhteyksiä käyttämällä ja esimerkiksi työelämäkumppanin kanssa ei ole ollut mahdollisuutta järjestää yhden Zoom-palaverin lisäksi enempää tapaamisia. Tästä huolimatta tiedonkulku Ilolan kanssa on sujunut saumattomasti ja olemme sähköpostien avulla pysyneet tiiviisti yhteydessä läpi prosessin. Ilola on aktiivisesti tuonut esille toiveitaan ja antanut hyviä näkökulmia, jotka ovat auttaneet meitä luomaan suuntaviivat työllemme. Haluamme kiittää Monikulttuurinen Koti Ilola hyvästä yhteistyöstä ja arvokkaasta tuesta yhteisellä matkallamme.

Lähteet

Anis, Merja 2008. Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 47/2008. Helsinki: Väestöliitto.

Ekholm, Elina & Katisko, Marja 2012. Yhteiselo metropolissa – kokemuksia sovitte-
lusta ja näkökulmia lastensuojeluun. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. B Ra-
portteja 52. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavana myös sähköisesti osoit-
teessa: <<https://core.ac.uk/download/pdf/161423774.pdf>>. Luettu 29.4.2020.

Forsander, Annika 2001. Etnisten ryhmien kohtaaminen. Teoksessa Ali, Abdullahi &
Alitolppa-Niitamo, Anne & Ekholm, Elina & Forsander, Annika & Hautaniemi, Petri &
Kyntäjä, Eve & Quoc Cuong, Nguyen (toim.): Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Helsinki:
Palmenia-kustannus. 31–56.

Forsman, Sinikka & Heinonen, Eveliina & Laakso, Anja & Metteri, Anna 2016. Monikult-
tuurinen osaaminen ja kulttuurienväläinen kompetenssi sosiaalityön käytännöissä ja
koulutuksessa. Teoksessa Kannasoja, Sirpa & Kuronen, Marjo & Poikolainen, Tytti
(toim.): Tutkiva sosiaalityö – Sosiaalityön aika. Talentia ry / Talentia-lehti ja Sosiaali-
työn tutkimuksen seura. 27–32. Saatavana myös sähköisesti osoitteessa: <[https://ta-
lentia.e-julkaisu.com/2016/docs/tutkivasosiaalityo2016.pdf](https://talentia.e-julkaisu.com/2016/docs/tutkivasosiaalityo2016.pdf)>. Luettu 21.5.2020.

Hannonen, Saana n.d. Kulttuurisensitiivisyys. Tyttöjen talo. Saatavana osoitteessa:
<<https://tyttojentalo.fi/tyttojen-talo/monikulttuurinen-tyttotyö>>. Luettu 1.9.2020.

Heikkilä, Lydia 2011. Kulttuurisensitiivisyys palvelutuotannon haasteena. Pakaste-se-
minaari. Saatavana osoitteessa: <[http://www.sosiaalikallega.fi/uutiset/Heikkila_Ly-
dia4.10.2011.pdf](http://www.sosiaalikallega.fi/uutiset/Heikkila_Ly-
dia4.10.2011.pdf)>. Luettu 1.9.2020.

Helsingin kaupunki 2013. Helsingin ulkomaalaisväestö vuonna 2013. Helsinki: Helsingin
kaupungin tietokeskus, tilastoja 2013:31. Saatavana osoitteessa:
<https://www.hel.fi/static/kanslia/elo/Ulkomaalaisvaesto_2013.pdf>. Luettu 26.2.2020.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011. Tutkimushaastattelu – teemahaastattelun teo-
ria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki:
Tammi.

Honkasalo, Veronika & Souto, Anne-Mari 2007. Monikulttuurinen nuorisotyö. Teok-
sessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.): Nuorisotyötä on tehtävä – Menetelmien
perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, jul-
kaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. 115–138.

Jähi, Rita 2004. Työstää, tarinoida, selviytyä. Vanhemman psyykinen sairaus lapsuu-
denkokemuksena. Tampere: Tampere University Press. Saatavana myös sähköisesti
osoitteessa: <[https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67397/951-44-5993-8.pdf?se-
quence=1&isAllowed=y](https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67397/951-44-5993-8.pdf?se-
quence=1&isAllowed=y)>. Luettu 11.1.2021.

Jäppinen, Maija & Hurtig, Johanna 2007. Kulttuurisen sensitiivisyyden jäljillä – Maahanmuuttajien ja ammattilaisten odotuksia tarkastelemassa. Teoksessa Jäppinen, Maija & Hurtig, Johanna & Törrönen, Maritta 2007. Arjenpolkuja ja kohtaamisia – Venäläistäustaiset maahanmuuttajat ja palvelujärjestelmä Kaakkois-Suomessa. Kotka: Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia ja Empathos-projekti. 140–149.

Jäppinen, Maija 2016. Moninaisuuden kohtaaminen ja kulttuurisensitiivisyys sosiaalityössä. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Saatavana osoitteessa: <http://www.socca.fi/files/5848/Moninaisuuden_kohtaaminen_ja_kulttuurisensitiivisyys_sosiaalityossa_Maija_Jappinen_31.10.2016.pdf>. Luettu 1.9.2020.

Karnell, Sonja & Laimio, Anne 2010. Vertaistoiminta – kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa Laatikainen, Tanja (toim.): Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö ASPA. 9–19.

Katisko, Marja 2013. Families of Immigrant Background as Clients of Child Protection Services. Teoksessa Törrönen, Maritta & Borodkina, Olga & Samoylova, Valentina & Heino, Eveliina (toim.): Empowering social work: Research & Practice. Palmenia Centre for Continuing Education, University of Helsinki, Kotka Unit. 118–144. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/41105/empowering_social_work.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 21.5.2020.

Kaunio, Anu n.d. Vuorovaikutus ja kulttuurien välinen viestintä. Monikulttuurisen osaamisen verkkokoulu. Saatavana osoitteessa: <<https://monikulttuurinenosaaminen.wordpress.com/vuorovaikutus-ja-kulttuurien-valinen-viestinta/>>. Luettu 21.5.2020.

Kuntaliitto 2020. Tiedotteet. Kuntaliitto selvitti: Vieraskielisen väestön määrä yli kaksinkertaistuu vuoteen 2040 mennessä. Saatavana osoitteessa: <<https://www.kuntaliitto.fi/tiedotteet/2020/kuntaliitto-selvitti-vieraskielisen-vaeston-maara-yli-kaksinkertaisuus-vuoteen-2040>>. Luettu 15.10.2020.

Lastensuojelulaki 417/2007. Annettu Helsingissä 13.4.2007. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>>. Luettu 13.2.2020.

Lastensuojelun käsikirja n.d. Lastenkoti, nuorisokoti. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Saatavana osoitteessa: <<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijais-huolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset/lastenkoti-nuorisokoti>>. Luettu 28.10.2020.

Lastensuojelun käsikirja n.d. Maahanmuuttajat lastensuojelun asiakkaina. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavana osoitteessa: <<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/maahanmuuttajat-lastensuojelun-asiakkaina>>. Luettu 14.2.2020.

Lastensuojelun käsikirja n.d. Mitä on lastensuojelu? Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavana osoitteessa: <<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>>. Luettu 13.2.2020.

Lastensuojelun käsikirja n.d. Sijaishuollon muodot. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Saatavana osoitteessa: <<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijais-huolto/sijaishuollon-muodot>>. Luettu 28.10.2020.

Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus 2020. Kulttuurisensitiivinen työote. Terveiden ja hyvinvoinnin laitost. Saatavana osoitteessa: <<https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-tyoote>>. Luettu 15.10.2020.

Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus 2020. Käsitteet. Terveiden ja hyvinvoinnin laitost. Saatavana osoitteessa: <<https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/kasitteet>>. Luettu 21.5.2020.

Mikkonen, Irja & Saarinen, Anja 2018. Vertaistuki sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Monikulttuurinen Koti Ilola n.d. Lapsi- ja perhepalvelut. Yhteiset Lapsemme ry. Saatavana osoitteessa: <<https://www.yhteisetlapsemme.fi/lapsi-ja-perhepalvelut/monikulttuurinen-koti-ilola/>>. Luettu 15.12.2020.

Nyyti ry n.d. Yhteisöllisyys osana opiskelijan hyvinvointia. Tietoa teemasta: ystävyys ja yhteisöllisyys. Saatavana osoitteessa: <<https://www.nyyti.fi/mielenterveyspaiva/tietoa-teemasta2020/>>. Luettu 25.11.2020.

Näre, Sari 2007. Sukupuoli- ja kulttuurisensitiivinen tyttötyö. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.): Nuorisotyötä on tehtävä – Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. 541–547.

Pon, Gordon 2009. Cultural Competency as New Racism: An Ontology of Forgetting. Journal of Progressive Human Services 20 (1). Taylor & Francis Group: Routledge. 59–71. Saatavana myös sähköisesti osoitteessa: <<https://refugeereseearch.net/wp-content/uploads/2016/11/Pon-2009-Cultural-competency-is-the-new-racism.pdf>>. Luettu 15.12.2020.

Puukari, Sauli & Korhonen, Vesa 2013. Monikulttuurinen ohjaus kotoutumista tukevassa työssä. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, Anne & Fågel, Stina & Säävälä, Minna (toim.): Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Väestöliitto. 32–47.

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2017. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvuori, Johanna (toim.): Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino. 46–83.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. Litterointi. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavana osoitteessa: <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_1.html>. Luettu 6.11.2020.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. Reliabiliteetti. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavana osoitteessa: <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_2.html>. Luettu 8.1.2021.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. Teemahaastattelu. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavana osoitteessa: <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html>. Luettu 1.9.2020.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. Validiteetti. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavana osoitteessa: <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_1.html>. Luettu 8.1.2021.

Sisäministeriö n.d. Maahanmuuttopolitiikka perustuu yhteisiin linjauksiin ja sopimuksiin. Maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikka. Saatavana osoitteessa: <<https://intermin.fi/maahanmuutto/maahanmuuttopolitiikka>>. Luettu 28.2.2020.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2020. Lastensuojelu. Saatavana sähköisesti osoitteessa: <<https://stm.fi/lastensuojelu>>. Luettu 25.2.2020.

Terveyskylä 2020. Mitä on vertaistuki? Saatavana osoitteessa: <<https://www.terveyskyla.fi/vertaistalo/tietoa-vertaistuesta/mita-on-vertaistuki>>. Luettu 21.5.2020.

Tilastokeskus n.d. Maahanmuuttajat väestössä. Maahanmuuttajat ja kotoutuminen. Saatavana osoitteessa: <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html#tab1485503695201_4>. Luettu 3.10.2020.

Teemahaastattelun runko ja apukysymykset

Haastatteluiden avulla on tarkoitus saada vastauksia tutkimuskysymyksiimme, joita ovat:

Miten kulttuurisensitiivisyys toteutuu lastenkodissa?

- Miten syntymäkulttuuriin sekä valtakulttuuriin liittymistä tuetaan lastenkodissa?

Mikä merkitys vertaisuudella on lastenkodin asukkaille?

Maahanmuuttajataustaisten entisten lastenkodin asukkaiden kokemuksia

- a. Kulttuurisensitiivisyydestä sekä
- b. Vertaisuudesta lastenkotiympäristössä

Teemahaastattelun apukysymykset

Kulttuurien kohtaaminen

Miten monikulttuurisuus näkyi lastenkodissa?

Millä tavoin mahdolliset kulttuurierot vaikuttivat elämääsi lastenkodissa?

Miten kulttuurien kohtaamista tuettiin lastenkodissa?

Millaisia valmiuksia lastenkoti antoi suomalaisessa yhteiskunnassa toimimiseen?

Miten lastenkoti tuki suomalaiseen kulttuuriin liittymistä?

Kulttuurisensitiivinen työote

Miten lastenkoti tuki sinua oman kulttuurisi ja uskontosi toteuttamisessa?

Millä tavoin lastenkodin työntekijät ottivat huomioon syntymäkulttuurisi ominaispiirteitä?

Miten toivoisit työntekijöiden ottavan asukkaiden kotikulttuurit huomioon lastenkodissa?

Minkälaista tukea toivoisit lastenkodin työntekijöiltä suomalaiseen kulttuuriin liittymisessä?

Vertaisuuden merkitys

Millainen suhde sinulla oli muihin lastenkodin asukkaisiin?

Minkälainen merkitys vertaisuudella oli sinulle lastenkodissa?

Mitä hyötyjä/haittoja oli lastenkodin monikulttuurisesta ympäristöstä?

Minkälaisissa tilanteissa keskustelumahdollisuus muiden asukkaiden kanssa oli tärkeintä?